

**VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS KATEDRA**

Dieninio skyriaus V kurso valstybės valdymo atšakos studentės

Linos Gaižaitytės

Magistro darbas

**Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
(kompetencija ir veiklos praktika)**

Darbo vadovas:

Doc.Dr. A.Andruškevičius

Recenzentas:

Lekt.Dr. J.Paužaitė-Kulvinskienė

Vilnius

2007

Turinys

Ižanga	3
1. Tarnyba – Vyriausybės įstaigos statusą turintis viešojo administravimo subjektas	5
2. Tarnybos struktūra, uždaviniai ir teisės	11
2.1. Tarnybos struktūra	11
2.2. Tarnybos uždaviniai ir funkcijos. Tarnybos skyrių darbuotojų teisės	13
3. Tarnybos funkcijos, jų įgyvendinimas	17
3.1. Valstybės alkoholio ir tabako kontrolės politikos įgyvendinimas	17
3.2. Teisės aktų laikymosi kontrolės funkcija. Ekonominių sankcijų skyrimas	20
3.3. Licencijavimo funkcija ir jos įgyvendinimo praktika	26
4. Tarnybos sprendimų ginčijimas	32
4.1. Tarnybos sprendimai ir non bis in idem principas	32
4.2. Tarnybos sprendimų dėl alkoholio ir tabako reklamos teisinio reglamentavimo pažeidimų ginčijimas	37
4.3. Tarnybos sprendimų dėl pažeidimų, susijusių su reikalavimu turėti alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentus, ginčijimas	42
4.4. Tarnybos sprendimų dėl pažeidimų, susijusių su licencijomis, ginčijimas	46
4.5. Tarnybos sprendimų dėl kitų teisės aktų reikalavimų pažeidimų ginčijimas	49
Išvados	55
Literatūra	57
Santrauka	61
Summary	62

Ižanga

Temos aktualumas: Šio darbo tema – Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (Tarnybos) kompetencija ir veiklos praktika. Kadangi alkoholio ir tabako gaminiai pasižymi savo specifika, rašyti apie pagrindinę instituciją, kuri kontroliuoja su jais susijusį verslą yra svarbu. Darbo aktualumas pastaruoju metu ypač padidėjo, kadangi Tarnybos veikla yra smarkiai kritikuojama ir labai svarbu sužinoti to priežastis ir rasti galimus problemų sprendimo būdus.

. **Tyrimo objektas:** Tai teisės normos, kuriomis yra reglamentuojama Tarnybos veikla, teismų praktika, padedanti geriau suvokti Tarnybos atliekamas funkcijas bei jų problematiką.

Darbo tikslas: Darbe siekiama pateikti Tarnybos kompetencijos, apibrėžtos įvairiuose teisės aktuose, ir veiklos praktikos analizę. Bus analizuojama informacija apie Tarnybos veiklą: atliktus patikrinimus, suteiktas licencijas ir pan. taip pat bus analizuojama ir Lietuvos teismų praktika, daugiausia Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nagrinėtos bylos. Ši analizė turėtų padėti geriau suvokti Tarnybai kylančias problemas.

Tyrimo metodai: Šiame darbe bus naudojami gramatinis, sisteminės analizės, lyginamasis, loginis metodai, tačiau pagrindinis bus analitinis metodas.

Gramatinis metodas bus naudojamas aiškinant teisės normas.

Sisteminės analizės metodas bus panaudotas nustatant Tarnybos vietą kitų Lietuvos viešosios administracijos subjektų sistemoje.

Lyginamasis metodas bus naudojamas analizuojant teismų praktiką, siekiant atskleisti kaip ji gali kisti priklausomai nuo įvairių faktorių.

Loginio metodo pagalba bus daromi apibendrinimai bei išvados, padedantys tiksliau suvokti nagrinėjamus klausimus.

Ir taikant analitinį metodą bus atskleidžiama Tarnybos atliekamų funkcijų esmė, analizuojama Tarnybos veikla, nagrinėjama teismų praktika.

Tyrimo šaltiniai: Pagrindinė medžiaga, kuria remiamasi įrašant šį darbą yra Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys Tarnybos veiklą. Tai bus tiek įstatymai, tiek poįstatyminiai teisės aktai. Pagrindinis dėmesys bus skirtas Alkoholio ir tabako kontrolės įstatymams bei pačios Tarnybos nuostatams. Bus naudojamos mokslinė literatūra, kurioje atskleidžiama įstaigų prie Vyriausybės esmė.

Darbe bus remiamasi Tarnybos strateginiu planu, Tarnybos interneto svetainėje pateiktomis Tarnybos atliekamų patikrinimų suvestinėmis, veiklos ataskaitomis. Taip pat darbe bus naudojama informacija gauta tiesiogiai iš pačių Tarnybos darbuotojų.

Kad geriau būtų atskleidžiama Tarnybos veikla, bus naudojama teismų praktika, pagrindinį dėmesį skiriant Lietuvos Vyriausiajam Administraciniam Teismui. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai bus naudojami norint atskleisti kai kurių Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų nuostatų esmę.

Kai kuriems Tarnybos veiklos aspektams (pavyzdžiui, licencijavimo funkcijos atlikimui) pabrėžti būtinos praktinės medžiagos gauti buvo sunku, todėl tam tikrais atvejais darbe daugiausia bus remiamasi bendraisiais teisės aktų reikalavimais.

1. Tarnyba – Vyriausybės įstaigos statusą turintis viešojo administravimo subjektas

Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba (toliau Tarnyba) priklauso Vyriausybės įstaigų grupei, todėl norint geriau suprasti Tarnybos paskirtį, visų pirma reiktų išsiaiškinti kas yra įstaigos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (Vyriausybės įstaigos).

Įstaigos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (Vyriausybės įstaigos) sudaro vieną iš centrinio vykdomosios valdžios institucijų sistemos lygmens institucijų grandžių.¹

Ši administracinės teisės institutą nustato Vyriausybės ir Valstybės tarnybos įstatymai, Vyriausybės nutarimai ir jais patvirtinti konkrečių Vyriausybės įstaigų nuostatai.

Vyriausybės įstatyme pasakyta, kad ministerijų kompetencijai nepriskirtiems klausimams spręsti, Vyriausybė nedidindama tų metų biudžete valstybės valdymui skirtų lėšų, gali steigti vyriausybės įstaigas. Tai departamentai, inspekcijos, tarnybos ir kitos įstaigos, atliekančios kontrolės, apskaitos ir kitas specialias funkcijas.²

Pagal valdomos srities pobūdį ir atliekamas funkcijas Vyriausybės įstaigos skirstomos įvairiai. Pavyzdžiui, Statistikos departamento nurodymai dėl statistikos ir apskaitos klausimų privalomi visų šakų ministerijoms ir kitoms valstybės institucijoms. Tuo tarpu Kūno kultūros ir sporto departamentas yra siauresnės kompetencijos Vyriausybės įstaiga, nes jos veikla skirta įgyvendinti tam tikrą valstybės funkciją - rūpintis visuomenės nariu sveikatingumu. Kai kurių įstaigų atliekamos funkcijos dar labiau specifinės, pavyzdžiui, Valstybinės kainų ir konkurencijos tarybos, Viešųjų pirkimų tarnybos, Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos, Ginklų fondo. Ne visos Vyriausybės įstaigos veikia kaip įprasti administratoriai, pavyzdžiui, Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės³.

Kaip ir ministerijos, Vyriausybės įstaigos nesudaro stabilios sistemos. Vyriausybės sprendimu jos kartais inkorporuojamos į ministerijų struktūras. Taip atsitiko,

¹ Lietuvos administracinė teisė, Bendroji dalis, Vilnius, 2005, psl.328.

² Žin., 1994, Nr. 43-772; Žin., 1998, Nr. 41(1)-1131.

³ Andruškevičius A., Administracinės teisės principai ir normų ribos, Vilnius, 2004, psl.60-61.

pavyzdžiui, su Vartotojų teisių ir konkurencijos tarnyba, patekusia į Teisingumo ministerijos reguliavimo sritį⁴.

Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba buvo įsteigta 1996 m. birželio 12 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 683 „Dėl Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“ (Vyriausybės nutarimas dėl Tarnybos įsteigimo).⁵

Tarnyba yra viešasis juridinis asmuo, turintis sąskaitą banke ir antspaudą su Lietuvos valstybės herbu ir savo pavadinimu. Tarnybos adresas (buveinė): Konstitucijos pr. 23, Vilnius, Lietuvos Respublika.

Tarnyba yra biudžetinė įstaiga, finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto. Ji savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Respublikos Prezidento dekretais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Ministro Pirmininko potvarkiais, kitais teisės aktais, taip pat savo nuostatais.

Tarnybos veikla organizuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės aprobuotais viešai paskelbtais strateginiais veiklos planais, rengiamais vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, kuriai pritaria Lietuvos Respublikos Seimas, ir derinamais su Valstybės ilgalaikės raidos strategija⁶.

Pagrindiniai Tarnybos veiklos principai yra nepriklausomumas nuo politinės įtakos atliekant savo funkcijas, pareigų vykdymas griežtai laikantis norminių teisės aktų reikalavimų. Tarnyba vykdo jai pavestas funkcijas dinamiškai kintančioje politinėje, ekonominėje, technologinėje ir socialinėje aplinkoje. Tarnybos veiklos pobūdį, turinį bei mastą didžia dalimi lemia valstybiniame lygmenyje priimami sprendimai.

Tarnybos veiklai gerinti jos 2006-2008-ųjų metų strateginiame veiklos plane⁷ yra įtvirtinta SSGG (stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių) analizė:

Stiprybės:

- patyręs, aukštos kvalifikacijos personalas;
- nuoseklus kvalifikacijos tobulinimo procesas;
- su ES teisės reikalavimais suderinta teisinė bazė;

⁴ Ten pat.

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 683 „Dėl Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“, Žin,1996, Nr. 57-1352.

⁶ Ten pat.

⁷ Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006- 2008-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1S-80.

- geras darbo organizavimo mechanizmas, užtikrinantis kokybišką, teisinį sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą;

- veiklos tęstinumas;
- aiškūs Tarnybos tikslai ir uždaviniai.

Silpnybės:

- techninės bazės (automobilių, kompiuterinės technikos ir pan.) nusidėvėjimas;
- didelis darbo krūvis ir aukšti reikalavimai.

Galimybės:

- darbuotojų kvalifikacijos kėlimo galimybės;
- teisinės bazės tobulinimas;
- bendradarbiavimo su kitomis valstybinėmis institucijomis stiprinimas;
- informacinių technologijų tobulinimas;
- stipri materialinė bazė.

Grėsmės:

- formuojama žiniasklaidos ir atskirų politikų neigiama nuomonė apie Tarnybos veiklą ir reikalingumą gali įtakoti esamų Tarnybos kvalifikuotų specialistų pasitraukimą iš darbo.

- vieningos teismų praktikos nebuvimas;
- visuomenėje nėra pakankamai įsisąmoninta būtinybė skaidriai, laikantis įstatymų, plėtoti verslą;
- dažni teisės aktų, reglamentuojančių tabako ir alkoholio verslą, pakeitimai.

2007 m. vasario 15 d. Tarnybos direktoriaus įsakymu buvo patvirtintas 2007-2009 m. strateginis veiklos planas⁸. Tarnybos strateginis tikslas išliko nepakitęs - naudojant prevencines ir teisines priemones, užtikrinti Tarnybos kompetencijai priklausančių teisės aktų vykdymą

Nors Tarnyba buvo įsteigta konkrečių funkcijų įgyvendinimui, kurios yra pakankamai aiškiai reglamentuotos, jos veikla kartais kelia problemų. Tarnybos kritika ypač buvo paaštrėjusi 2005 m., kai po Tarnybos skirtų sankcijų spaudoje pasirodė įvairiausių atsiliepimų apie jos veiklą ir pačios Tarnybos reikalingumą.

Pavyzdžiui, viename 2005 m. lapkričio 3 d. „Respublikos“ straipsnių⁹ rašoma apie tai, kaip individuali įmonė buvo nubausta 1000 litų bauda už tai, kad neturėjo 9 skardinių alaus įsigijimo dokumentų. Šiame straipsnyje taip pat rašoma, kad įmonei už tai, jog ji

⁸ Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 - 2009-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2007 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. 1S-75.

⁹ Martišiūtė A., „Verslininkę sužlugdė valdininkai“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 3 d., Nr. 255 (4707).

apskundė tokį Tarnybos sprendimą teismui, 5 metams buvo atimta licencija. Teigiama, kad sprendimą atimti licenciją, savivaldybės administracija priėmė spaudžiama Tarnybos. Pažymėtina, kad tokios nuobaudos buvo skirtos įmonei, kuriai priklausančios užveigos apyvarta siekia tik 4000 litų per mėnesį.

Pagrindiniai teiginiai kritikuojant Tarnybą, buvo susiję su tuo, kad jos priimti sprendimai smukdo smulkiuosius verslininkus¹⁰. Tarnyba tai daro, skirdama didžiules sankcijas už menkus nusižengimus¹¹. Taip pat teigiama, kad Tarnyba dažnai ignoruoja didžiųjų prekybos įmonių padarytus pažeidimus.

Kilus tokiam dideliame nepasitenkinimui Tarnybos veikla, Lietuvos Respublikos Seime buvo svarstoma, kaip būtų galima pagerinti tokią būklę. Buvo svarstoma galimybė Tarnybą reorganizuoti ar likviduoti, perduodant jos funkcijas kitoms valstybės institucijoms.

Vienas plačiausiai svarstomų pasiūlymų buvo Seimo narės B.Vėsaitės siūlymas reorganizuoti Tarnybą, paverčiant ją ne Vyriausybės įstaiga, o įstaiga prie ministerijos, konkrečiai- įstaiga prie Ūkio ministerijos. Ši Seimo Ekonomikos Komiteto narė laikėsi nuomonės, kad likviduoti Tarnybą būtų per daug desperatiškas žingsnis, prieš tai tinkamai nesutvarkius alkoholio ir tabako kontrolę reglamentuojančių teisės aktų.¹² Svarstant projektą, kuriuo buvo numatoma perduoti Tarnybos steigėjo funkcijas Ūkio ministerijai, buvo iškeltas toks klausimas, jog ši institucija galėtų užtikrinti ne visas Tarnybos funkcijas. Tad dalis funkcijų turėtų būti perduotos ir kitoms valstybės institucijoms, tokioms kaip Sveikatos apsaugos ministerija.¹³

Tokia galimybė jau yra artimesnė kitų Seimo narių pasiūlymui, kuris yra labiau kategoriškas. Tai siūlymas likviduoti Tarnybą, išdalijant jos funkcijas labai įvairioms valstybės institucijoms. Pristatydamas šį projektą Seimo narys A.Skardžius teigė:

„Dabartinės Tarnybos funkcijas galima perduoti valstybės institucijoms, kurios šiuo metu įgyvendina dalį Tabako kontrolės įstatymo ir Alkoholio kontrolės įstatymo funkcijų.

Pirma Tarnybos funkcija – kontroliuoja, kaip juridiniai ir fiziniai asmenys laikosi Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės

¹⁰ Ten pat. Apie tai dar rašyta, pavyzdžiui, D.Čiužausko straipsnyje „Lietuvoje būti sąžiningu - pavojinga“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 24 d., Nr. 273 (4725).

¹¹ Girdvainis J., „Vyno taurė įvertinta 10 tūkst. litų bauda“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 17 d., Nr. 257 (4719). Šiame straipsnyje minima įmonė apskundė Tarnybos sprendimą teismui. Pirmos instancijos teismo ir LVAT argumentai dėl šio ginčo bus aptarti šio darbo 4 dalyje „Tarnybos sprendimų ginčijimas“.

¹² Seimo stenogramos, 2005 11 23, Nr. 60. Alkoholio ir tabako kontrolės įstatymų dažni pakeitimai turi neigiamos įtakos ne tik Tarnybos darbui, bet ir ūkio subjektams, užsiimantiems šiuo verslu. Siekiant užtikrinti visuomeninių santykių stabilumą, teisės normos neturėtų būti nuolat keičiamos, dažna įstatymų kaita neišvengimai menkina pasitikėjimą jais.

¹³ Seimo stenogramos, 2006 01 03, Nr. 69.

aktų tabako ir alkoholio kontrolės klausimais. Būtų galima perduoti Valstybinei mokesčių inspekcijai, policijos įstaigoms, Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Valstybinei ne maisto produkcijų inspekcijai prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos ir Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai.

Kita funkcija – dalyvavimas vykdant valstybės alkoholio ir tabako kontrolės politiką. Būtų galima perduoti Valstybinei mokesčių inspekcijai, policijos įstaigoms, Muitinės departamentui, Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Valstybinei ne maisto produktų inspekcijai prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos, Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai ir kitoms institucijoms¹⁴.

Atsakydama į straipsnius spaudoje bei į įvairių Seimo narių pasisakymus Tarnyba savo interneto tinklalapyje¹⁵ 2005 m. lapkričio 16 d, paskelbė pranešimą, kuriame bandė duoti atkirtį pagrindiniams kaltinimams, kad Tarnyba nemato stambiųjų prekybos įmonių padaromų pažeidimų. Tarnyba į tokius kaltinimus atsakė šitaip: „Žiniasklaidos ir kai kurių Seimo narių teiginiai, kad „Tarnyba tik žlugdo smulkų verslą“ neturi jokio pagrindo. VTAKT neturi tikslo žlugdyti „smulkaus verslo“, vienodai taiko įstatymus tiek „stambiajam“, tiek „smulkiajam“ verslui. Per 2005 m. 9 mėn. buvo atlikti 1228 patikrinimai, nustatyti 648 pažeidimai, skirta apie 833,6 tūkst. Lt baudų. Baudos yra sumokamos į valstybės biudžetą, o ne Tarnybai. Per 2005 metų 9 mėn. keturiems stambiausiems prekybos tinklams buvo skirta virš 234 tūkst. Lt baudų. Tai sudaro apie 28 proc. nuo visų skirtų baudų sumos, o turimos licencijos – 2,6 proc. bendro šalies licencijų skaičiaus. Todėl teiginiai, kad „dramblių“ VTAKT nemato yra nepagrįsti bei neatitinka tikrovės“.

Tenka sutikti su Tarnybos pranešime paminėtu teiginiu, kad panaikinus Tarnybą, kontroliuojančių institucijų tikrai nesumažėtų, nes funkcijas, kurias dabar atlieka Tarnyba įgyvendintų kitos įstaigos.

Galima pažymėti, kad Tarnyba atlieka kai kurias jai priskirtas funkcijas drauge su kitomis valstybės institucijomis. Pavyzdžiui, Alkoholio kontrolės įstatymo¹⁶ 17 straipsnio¹⁷ 1 dalies 2, 3, 7–12 punktuose, 2 dalies 2, 3, 6–10 punktuose, 5–11 dalyse, 18

¹⁴ Seimo stenogramos, 2005 11 23, Nr.60.

¹⁵ <http://www.vtakt.lt/index.php?link=news/aktualijos&sonas=1>, žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.

¹⁶ Žin., 1995, Nr.44-1073; Žin., 2004, Nr. 47-1548.

¹⁷ Įtvirtinti alkoholio produktų pardavimo, laikymo ir gabenimo reikalavimai. Pavyzdžiui, kad draudžiama prekiauti alkoholio produktais neturint Lietuvos Respublikos nustatyta tvarka išduotos licencijos.

straipsnio¹⁸ 1, 3 ir 4 dalyse nustatytų reikalavimų nesilaikymą baudas skiria Tarnyba ir policija. Policijos vardu skirti baudas turi teisę policijos įstaigų vadovai ar jų įgalioti asmenys.

Tokios įstatymų nuostatos gali pagrįsti teiginį, jog Tarnybos funkcijas gali atlikti ir kitos institucijos. Bet manyčiau, kad Tarnyba turėtų likti pagrindine įstaiga, kuri padeda užtikrinti alkoholio ir tabako kontrolės politikos įgyvendinimą, prižiūradama, kaip laikomasi tabako ir alkoholio verslą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų, nes būtent tokiam tikslui ji ir buvo įsteigta.

¹⁸ Nurodoma prekybos alkoholiniais gėrimais mažmeninės prekybos ir viešojo maitinimo įstaigose tvarka. Pavyzdžiui, kas Lietuvos Respublikoje draudžiama parduoti pilstomus alkoholinius gėrimus (su tam tikromis išimtimis), draudžiama parduoti alkoholinius gėrimus neblaiviems ar nepilnamečiams asmenims.

2. Tarnybos struktūra, uždaviniai ir teisės

2.1. Tarnybos struktūra

Tarnyba yra centrinė įstaiga, padalinių kituose miestuose, rajonuose neturi. Nustatyta struktūra yra optimali ir užtikrina Tarnybos funkcijų atlikimą.¹⁹

Remiantis Vyriausybės 2003 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1641 „Dėl didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, pareigybių skaičiaus patvirtinimo“²⁰, Tarnyboje yra nustatyta 20 etatų. Visi čia dirbantys valstybės karjeros tarnautojai turi aukštąjį išsilavinimą. Kai kuriems Tarnybos darbuotojams yra būtinas aukštasis teisinis išsilavinimas. Toks reikalavimas yra taikomas, pavyzdžiui, Kontrolės-juridinio skyriaus vyriausiajam specialistui.

Tarnybai vadovauja direktorius, kurį skiria pareigoms ir atleidžia iš pareigų Ministras Pirmininkas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo²¹ nustatyta tvarka. Tarnybos direktorius yra pavaldus Ministrui Pirmininkui. Tarnybos direktorius skatinamas ir tarnybinės nuobaudos jam skiriamos Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka.

Tarnybos direktorius gali turėti pavaduotoją, kurį jis skiria pareigoms ir atleidžia iš pareigų Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka²².

Tarnybos direktoriaus įgaliojimus nustato Vyriausybės nutarimas dėl Tarnybos įsteigimo²³. Čia numatyta, kad Tarnybos direktorius:

1. sprendžia tarnybos kompetencijai priskirtus klausimus, taip pat vykdo kitas įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų nustatytas funkcijas, asmeniškai atsako už tai, kad būtų vykdomi tarnybai pavesti uždaviniai;
2. užtikrina įstatymų, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, Respublikos Prezidento dekretų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, Ministro Pirmininko potvarkių ir kitų teisės aktų vykdymą;

¹⁹ Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006- 2008-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1S-80.

²⁰ Žin., 2003, Nr. 121-5484.

²¹ Žin., 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708.

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 683 „Dėl Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“, Žin., 1996, Nr. 57-1352.

²³ Ten pat.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento nustatyta tvarka teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymų ir kitų teisės aktų tarnybos kompetencijos klausimais projektus;

4. užtikrina Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ministro Pirmininko pavedimų vykdymą;

5. leidžia įsakymus ir įsakymais patvirtintus kitus teisės aktus, tikrina, kaip jie vykdomi²⁴.

6. teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei tarnybos veiklos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos bei jos įgyvendinimo priemonių vykdymo ataskaitas, Ministro Pirmininko reikalavimu atsiskaito už savo veiklą;

7. tvirtina tarnybos struktūrą, pareigybių sąrašą ir kategorijas, neviršydamas darbo užmokesčiui nustatytų lėšų;

8. tvirtina tarnybos struktūrinių padalinių nuostatus;

9. įstatymų nustatyta tvarka skiria į pareigas ir atleidžia iš pareigų tarnybos valstybės tarnautojus ir darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartis, juos skatina ir skiria jiems nuobaudas;

Pažymėtina, kad Tarnybos direktoriaus įgaliojimų sąrašas nėra baigtinis. Pagal Vyriausybės nutarimo dėl Tarnybos įsteigimo²⁵ 10.10 punkto normą direktorius vykdo kitus įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ministro Pirmininko jam suteiktus įgaliojimus.

Tarnyboje yra du skyriai:

1. Kontrolės- juridinis skyrius
2. Licencijų skyrius

Kiekvienas iš šių skyrių turi Tarnybos direktoriaus patvirtintus nuostatus. Jiems vadovauja skyrių vedėjai, kurie yra tiesiogiai pavaldūs direktoriaus pavaduotojui. Pagrindinis skyriaus vedėjų uždavinys yra užtikrinti, kad jo vadovaujamas skyrius veiktų nepriekaištingai.

Svarbiausias Kontrolės- juridinio skyriaus uždavinys- aktyviai dalyvauti įgyvendinant valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės politiką.²⁶

²⁴ Prireikus direktorius leidžia kartu su kitų valstybės institucijų vadovais bendrus įsakymus arba įsakymais patvirtintus kitus teisės aktus. Direktoriaus įsakymai ir kiti teisės aktai Tarnybos kompetencijos klausimais privalomi ministerijoms, kitoms Vyriausybės įstaigoms, savivaldybių vykdomosioms institucijoms, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms.

²⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 683 „Dėl Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“, Žin., 1996, Nr. 57-1352.

²⁶ Kontrolės – juridinio skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2001 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 01-73-12.

Licencijų skyriaus svarbiausias uždavinys- teikti Tarnybos vadovybei siūlymus, kartu su ministerijomis, kitomis Vyriausybės įstaigomis įgyvendinant valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės politiką, kurios pagrindinis tikslas- mažinti alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių vartojimą, jo daromą žalą šalies ūkiui ir gyventojų sveikatai, užtikrinti šioje srityje aktyvų skyriaus darbuotojų dalyvavimą.²⁷

2.2. Tarnybos uždaviniai ir funkcijos. Tarnybos skyrių darbuotojų teisės

Vyriausybės nutarime dėl Tarnybos įsteigimo²⁸ yra nurodyta, kad svarbiausieji tarnybos uždaviniai yra šie:

1. kartu su ministerijomis, kitomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigomis įgyvendinti valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės politiką (5.1 punktą);

2. kartu su kitomis valstybės institucijomis ir asociacijomis siekti, kad Lietuvoje būtų mažiau rūkoma ir vartojama alkoholinių gėrimų, kad tabakas ir alkoholis darytų kuo mažiau žalos gyventojų sveikatai (5.2 punktą).

Šie bendrieji uždaviniai Vyriausybės nutarime dėl Tarnybos įsteigimo konkretinami, nurodant, kad, pavyzdžiui, Tarnyba:

1. kontroliuoja, kaip juridiniai ir fiziniai asmenys laikosi Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų tabako ir alkoholio kontrolės klausimais;

2. išduoda ir panaikina Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka įmonėms licencijas verstis tabako auginimu, gaminti alkoholio produktus ir tabako gaminius, verstis didmenine prekyba alkoholio produktais ir tabako gaminiiais, taip pat kitus leidimus (licencijas), numatytus įstatymuose ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose;

3. atlieka dokumentų, pateiktų licencijoms ir leidimams gauti, ekspertizę;

4. kontroliuoja, kaip savivaldybių vykdomosios institucijos laikosi nustatytosios licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiiais išdavimo tvarkos;

5. kontroliuoja, kaip įmonės laikosi nustatytosios, tabako gaminių, alkoholio produktų gamybos, prekybos, licencijavimo tvarkos;

²⁷ Licencijų skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 1P-04/26.

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 683 „Dėl Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“, Žin., 1996, Nr. 57-1352.

6. kontroliuoja, kaip juridiniai ir fiziniai asmenys laikosi įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, susijusių su alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių pardavimo ribojimu;

7. pagal savo kompetenciją rengia teisės aktų projektus;

8. kartu su kitomis institucijomis dalyvauja organizuojant, rengiant ir įgyvendinant valstybės tabako ir alkoholio kontrolės programas;

9. kartu su kitomis institucijomis vykdo alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių vartojimo monitoringą;

10. kartu su kitomis institucijomis dalyvauja rengiant bendrosios alkoholio ir tabako žalos sveikatai ir Lietuvos ūkiui stebėjimo sistemą, statistinę analizę ir išvadas;

11. kaupia ir sistemina mokslinę, techninę ir teisinę informaciją apie alkoholio ir tabako kontrolę;

12. rengia ir teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kitoms valstybės institucijoms dėl alkoholio ir tabako kontrolės politikos formavimo, jos įgyvendinimo;

13. atlieka teisės aktų ir programų savo kompetencijos klausimais projektų ekspertizę;

14. palaiko ryšius su užsienio valstybių atitinkamomis institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis;

15. pagal kompetenciją konsultuoja juridinius ir fizinius asmenis dėl įstatymų ir kitų teisės aktų alkoholio ir tabako kontrolės klausimais taikymo;

16. nagrinėja pagal kompetenciją juridinių ir fizinių asmenų pareiškimus, pasiūlymus, skundus;

17. informuoja visuomenę apie savo veiklą;

Tarnybos funkcijų sąrašas nėra baigtinis, ji vykdo ir kitas įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų numatytas funkcijas.

Tarnyba, įgyvendindama jai pavestus uždavinius, turi teisę:

1. gauti iš ministerijų, kitų Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigų, savivaldybių vykdomųjų institucijų, įmonių, įstaigų ir organizacijų duomenis tarnybos kompetencijos klausimais;

2. pavesti tarnybos valstybės tarnautojams lankytis, pateikus nustatytosios formos pažymėjimą, visose įmonėse, gaminančiose, perdirbančiose, įvežančiose, importuojančiose, eksportuojančiose, sandėliuojančiose, transportuojančiose alkoholio produktus ar (ir) tabaką bei jo gaminius, taip pat prekiaujančiose jais;

3. nustačiusi pažeidimus, įpareigoti įmones nutraukti veiklą, pažeidžiančią įstatymus ir kitus teisės aktus alkoholio ir tabako kontrolės klausimais;

4. siūlyti savivaldybių vykdomosioms institucijoms nustatytą tvarka panaikinti jų išduotų įmonėms licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir (ar) tabako gaminiiais galiojimą;

5. pasitelkti ministerijų, kitų Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigų, savivaldybių vykdomųjų institucijų, įmonių, įstaigų ir organizacijų specialistus klausimams, susijusiems su tarnybos veikla, nagrinėti;

6. sudaryti komisijas (darbo grupes), įtraukdama į jas kitų institucijų specialistus, teisės aktų, kitų dokumentų tarnybos kompetencijos klausimais projektams rengti.

Siekiant, kad Tarnyba veiktų geriau, jos skyrių darbuotojų teisės yra sukonkretinamos. Tad Kontrolės-juridinio skyriaus darbuotojai turi teisę²⁹, pavyzdžiui:

1. pateikus nustatytos formos pažymėjimą ir Tarnybos direktoriaus ar jo įgalioto asmens pavedimą, lankytis visose įmonėse, gaminančiose, sandėliuojančiose, importuojančiose alkoholio produktus ir (ar) tabako gaminius, taip pat prekiaujančiose jais;
2. uždrausti realizuoti ir palikti atsakingam saugojimui arba išimti alkoholio produktus ir tabako gaminius, jeigu šių gaminių įsigijimui nepateikti įsigijimo dokumentai, turintys juridinę galią, ūkio subjektas neturi atitinkamos licencijos verstis prekyba alkoholio produktais ir (ar) tabako gaminiiais, importuoti šiuos produktus arba juos gaminti;
3. išimti reikiamus dokumentus, informant tai atitinkamu raštu;
4. iškviešti į Tarnybą atsakingus ūkio subjekto darbuotojus ar fizinius asmenis, įpareigoti juos pateikti reikiamus dokumentus;
5. nustačius pažeidimus surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, tikrinimo aktus ar faktų fiksavimo aktus;
6. dalyvauti darbo grupėse su kitomis institucijomis, atliekant bendrus patikrinimus alkoholio produktų ir tabako gaminių gamybos, importo, prekybos įmonėse.

Licencijų skyriaus darbuotojai turi teisę³⁰, pavyzdžiui:

1. teikti siūlymus Tarnybos vadovybei darbo gerinimo klausimais;

²⁹ Kontrolės – juridinio skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2001 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 01-73-12.

³⁰ Licencijų skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 1P-04/26.

2. Tarnybos vadovybės pavedimu reikalauti iš ūkio subjektų, dalyvaujančių alkoholio produktų ir tabako gaminių verslo sferoje, duomenų šio verslo klausimais;
3. pateikus nustatytos formos pažymėjimą, lankytis įmonėse, gaminančiose, sandėliuojančiose bei prekiaujančiose alkoholio produktais ir tabako gaminiais;
4. teikti siūlymus Tarnybos vadovybei dėl gamybos, didmeninės prekybos, licencijų panaikinimo įmonėms, pažeidusioms įstatymus ar kitus teisės aktus alkoholio ir tabako verslo vystymo klausimais;
5. siūlyti, suderinus su Tarnybos vadovybe, vietos savivaldos institucijoms nustatyta tvarka panaikinti licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais įmonėms, pažeidusioms licencijuojamos veiklos sąlygas;
6. naudotis teisėmis, nurodytomis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme.

3. Tarnybos funkcijos, jų įgyvendinimas

3.1. Valstybės alkoholio ir tabako kontrolės politikos įgyvendinimas

Tai viena svarbiausių Tarnybos funkcijų, minima visuose teisės aktuose, kuriuose kalbama apie alkoholio ir tabako kontrolės politiką, tokiuose kaip Alkoholio kontrolės ar Tabako kontrolės įstatymai.

Norint, kad ši Tarnybos funkcija taptų aiški, pirmiausia reikia sužinoti kas yra alkoholio ar tabako kontrolės politika ir jos įgyvendinimo principai.

Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatyme³¹ nustatyta, kad valstybės alkoholio kontrolės politiką pagal kompetenciją formuoja ir koordinuoja Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nacionalinė sveikatos taryba, savivaldybių tarybos, kitos įstatymų nustatytos institucijos. Jų įgaliojimus alkoholio kontrolės srityje nustato šis ir kiti įstatymai bei teisės aktai.

Valstybės alkoholio kontrolę pagal kompetenciją atlieka ministerijos, Tarnyba, kitos valstybės institucijos, savivaldybių vykdomosios institucijos, policija, sveikatos priežiūros įstaigos. Jų kompetenciją alkoholio kontrolės srityje nustato Alkoholio kontrolės ir kiti įstatymai bei teisės aktai.

Alkoholio kontrolė – teisės aktuose nustatytų alkoholio produktų gamybos, įvežimo, importo, eksporto, prekybos, vartojimo, alkoholio reklamos visos valstybinio reglamentavimo priemonės, skirtos mažinti alkoholio bendrąjį suvartojimą, taip pat alkoholinių gėrimų, kitų produktų, kuriuose yra etilo alkoholio, vartojimo kenksmingas pasekmes sveikatai ir ūkiui.

Valstybės alkoholio kontrolės politikos principai:

- 1) mokesčiais mažinti alkoholinių gėrimų prieinamumą;
- 2) valstybinio reglamentavimo priemonėmis užtikrinti valstybės alkoholio kontrolės, gyventojų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo, nepilnamečių švietimo programų finansavimą;
- 3) teikti pirmenybę natūralios fermentacijos alkoholinių gėrimų gamybai, importui ir pardavimui;
- 4) riboti alkoholinių gėrimų pardavimo ir vartojimo skatinimą;
- 5) drausti priemones, skatinančias jaunimą pirkti ir vartoti alkoholinius

³¹ Žin., 1995, Nr.44-1073; Žin., 2004, Nr. 47-1548.

gėrimus;

- 6) skatinti juridinius asmenis, kurie verčiasi alkoholio verslu, prisidėti įgyvendinant valstybės alkoholio kontrolės politiką;
- 7) didinti visuomenės informuotumą alkoholio vartojimo daromos socialinės ir ekonominės žalos sveikatai ir ūkiui klausimais;
- 8) remti sveikatos ir blaivybės organizacijų veiklos programas ir tuo didinti alkoholinių gėrimų nevartojančių gyventojų skaičių;
- 9) skatinti nealkoholinių gėrimų gamybą ir prekybą;
- 10) remti laisvos nuo alkoholio gyvenamosios aplinkos planavimą;
- 11) skatinti socialinės aplinkos be alkoholio kūrimą;
- 12) skatinti mokslinius tyrimus bei informacijos apie alkoholio vartojimo žalą sveikatai sklaidimą visuomenei;
- 13) stiprinti bendradarbiavimą su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis ir tarptautinėmis organizacijomis alkoholio vartojimo mažinimo klausimais.

Tabako ir jo gaminių kontrolė – teisės aktuose nustatytų tabako ir jo gaminių vartojimo, gamybos, įvežimo, importo, prekybos, reklamos, įsigijimo ir (ar) vartojimo skatinimo, rėmimo valstybinio reglamentavimo priemonių, skirtų tabako gaminių vartojimui, taip pat jų vartojimo neigiamiems padariniams sveikatai ir ūkiui mažinti, visuma.³²

Valstybės tabako kontrolės politikos principai:

- 1) ginti žmogaus teises į aplinką be tabako dūmų;
- 2) mokesčiais ir kitomis valstybinio reglamentavimo priemonėmis mažinti tabako gaminių prieinamumą, ypač nepilnamečiams asmenims;
- 3) drausti naudoti valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšas tabako auginimui, jo gaminių gamybai, prekybai, importui ir įvežimui plėtoti;
- 4) valstybinio teisinio reglamentavimo priemonėmis užtikrinti, kad dalis valstybės biudžeto lėšų, gautų iš tabako gaminių gamybos, importo ir prekybos, būtų skiriama sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo programoms rengti ir įgyvendinti;
- 5) drausti tabako gaminių reklamą;
- 6) drausti tabako gaminių įsigijimo ir (ar) vartojimo skatinimą ir riboti rėmimą;
- 7) didinti visuomenės informuotumą apie tabako gaminių vartojimo daromą žalą žmonių sveikatai, taip pat socialinę ir ekonominę žalą valstybei;

³² Žin., 1996, Nr.11-281; Žin., 2003, Nr. 117-5317.

- 8) skatinti rūkančius asmenis mesti rūkyti ir teikti jiems pagalbą;
- 9) vykdyti tabako gaminių kontrolę ir stebėseną (monitoringą);
- 10) remti socialinę reklamą, nerūkymo propagavimą per visuomenės informavimo priemones;
- 11) siekti sukurti darbo, poilsio ir gyvenamąją aplinką be tabako dūmų.

Igyvendinant šią funkciją aktyviai dalyvauja abu Tarnybos skyriai.

Pavyzdžiui, Kontrolės-juridinis skyrius be kitų funkcijų atlikimo konsultuoja ūkio subjektus, savivaldybes, fizinius asmenis alkoholio produktų ir tabako gaminių kontrolės klausimais, savo kompetencijos ribose teikia Tarnybos vadovybei siūlymus dėl teisės aktų reglamentuojančių alkoholio ir tabako kontrolės klausimus, renka ir analizuoja duomenis, susijusius su tabako gaminių ir alkoholio produktų gamyba, realizavimu ir importu³³.

Licencijų skyrius rengia ir teikia Tarnybos vadovybei siūlymus dėl Alkoholio kontrolės įstatymo, Tabako kontrolės įstatymo bei su jais susijusių poįstatyminių norminių aktų pakeitimo ar papildymo, kontroliuoja Valstybinės alkoholio ir tabako kontrolės programose numatytų priemonių įgyvendinimo eigą, renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie alkoholio produktų ir tabako gaminių rinką bei atlieka kitas funkcijas³⁴.

Šios funkcijos įgyvendinimui įtakos turi labai įvairūs veiksniai: politiniai, socialiniai, ekonominiai.

Pavyzdžiui, svarbų poveikį alkoholio ir tabako pardavimui turi valstybės mokesčių politika (akcizas, maitas, rinkliavos). Didėjant šiems mokesčiams, didėja ir kainos. Jeigu šis didėjimas yra neproporcingas gyventojų piniginių pajamų augimui, kyla grėsmė, kad didės kontrabandos ir nelegalios gamybos atvejų. Ir priešingai, mažėjant mokesčiams ir kainoms, tampa labiau prieinami alkoholio ir tabako gaminiai, didėja jų vartojimas, o tai gali neigiamai atsiliiepti šalies ūkiui ir žmonių sveikatai. Neigiami išorės veiksniai normaliai mokesčių politikai yra tai, kad kaimyninėse šalyse (Baltarusija, Rusija) šių prekių kainų lygis labai žemas, o tuo yra skatinamas nelegalus jų įvežimas ir prekyba šalyje. Skaičiavimo duomenys rodo, kad kontrabandinių ir namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų vartojimas sudaro apie 40 proc. bendro stiprių alkoholinių gėrimų vartojimo, o kontrabandinių cigarečių vartojimas sudaro apie 45 proc. bendro cigarečių

³³ Kontrolės – juridinio skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2001 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 01-73-12.

³⁴ Licencijų skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 1P-04/26.

vartojimo. Ekonominė šalies padėtis, šalies vystymosi prioritetai turi įtakos Tarnybos atliekamos kontrolės efektyvumui³⁵.

Valstybės tabako ir alkoholio kontrolės politikos įgyvendinimas yra plačiausia Tarnybos atliekama funkcija. Su ja neatsiejamai susijusios teisės aktų laikymosi kontrolės ir licencijavimo funkcijos.

3.2. Teisės aktų laikymosi kontrolės funkcija. Ekonominių sankcijų skyrimas

Tarnyba kontroliuoja kaip Lietuvoje yra laikomasi Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų bei kitų teisės aktų, reglamentuojančių tabako ir alkoholio verslą. Tai yra pati svarbiausia Tarnybos atliekama funkcija.

Tarnybos Kontrolės-juridinis skyrius, vykdydamas šią funkciją, pavyzdžiui:

- 1) kontroliuoja kaip savivaldybės laikosi nustatytosios licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais išdavimo ir panaikinimo tvarkos;
- 2) kontroliuoja kaip įmonės laikosi nustatytosios tabako gaminių, alkoholio produktų gamybos, prekybos ir importo tvarkos;
- 3) kontroliuoja kaip juridiniai asmenys laikosi Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų reikalavimų, susijusių su alkoholio produktų reklamos ribojimais ir tabako gaminių reklamos draudimu;
- 4) kontroliuoja kaip juridiniai ir fiziniai asmenys laikosi įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, susijusių su alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių pardavimo ir vartojimo ribojimu;
- 5) savo kompetencijos ribose teikia Tarnybos vadovybei siūlymus dėl teisės aktų reglamentuojančių alkoholio ir tabako kontrolės klausimus;
- 6) vykdo kitus Tarnybos vadovybės pavedimus³⁶.

Licencijų skyrius, atlikdamas šią funkciją gali:

- 1) Tarnybos vadovybei pavedus, pagal kompetenciją nagrinėti juridinių ir fizinių asmenų pareiškimus, pasiūlymus ir skundus;

³⁵ Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006- 2008-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1S-80.

³⁶ Kontrolės – juridinio skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2001 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 01-73-12.

- 2) užtikrinti nepertraukiamą kompiuterizuotos informacinės sistemos veikimą, kvalifikuotai sprendžiant iškilusias problemas ir siūlant bei įgyvendinant naujus sprendimus, projektus bei diegiant naujas technologijas³⁷;

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimą Nr. 91 „Dėl 2007 metų Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“³⁸ Tarnybos Lietuvos Respublikos alkoholio ir tabako kontrolės įstatymų ir su šiais įstatymais susijusių teisės aktų vykdymo kontrolės funkcijai yra skirta 1291 tūkst. litų.

Vykdydama savo funkcijas Tarnyba atlieka patikrinimus, kurių metu gali nustatyti įvairius pažeidimus. Iš toliau pateiktos medžiagos matoma, kad Tarnyba kasmet atlieka vis daugiau patikrinimų, tai rodo, kad ji darosi vis aktyvesnė:

1. 1998 metais buvo atlikta 974 patikrinimai;
2. 1999 metais - 1052 patikrinimai;
3. 2000 metais - 1103 patikrinimai, per kuriuos nustatyta 360 pažeidimų ir skirta ekonominių sankcijų už 298,90 tūkst. litų;
4. 2001 metais - 1292 patikrinimai, per kuriuos nustatyta 490 pažeidimų ir skirta ekonominių sankcijų už 228,87 tūkst. litų;
5. 2002 metais - 1253 patikrinimą, per kuriuos nustatyta 520 pažeidimų ir skirta ekonominių sankcijų už 647,43 tūkst. litų;
6. 2003 metais - 1330 patikrinimų, per kuriuos nustatyta 596 pažeidimai ir skirta ekonominių sankcijų už 1259,34 tūkst. litų;
7. 2004 metais - 1680 patikrinimų, per kuriuos nustatyta 733 pažeidimai ir skirta ekonominių sankcijų už 1007,05 tūkst. litų;
8. 2005 metais - 1695 patikrinimai, per kuriuos nustatyta 835 pažeidimai ir skirta ekonominių sankcijų už 1122,38 tūkst. litų;
9. 2006 metais - 1717 patikrinimai, per kuriuos nustatyta 550 pažeidimų ir skirta ekonominių sankcijų už 875,42 tūkst. litų;

Už Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus 2006 metais buvo Tarnyba surašė 237 nutarimus, už Tabako kontrolės įstatymo pažeidimus – 46, už Administracinių teisės pažeidimų kodekso (arba ATPK)³⁹ pažeidimus- 164. Dar už 18 pažeidimų baudas skyrė teismas.

³⁷ Licencijų skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 1P-04/26.

³⁸ Žin., 2007, Nr. 15-535.

³⁹ Žin., 1985, Nr. 1-1.

Iš teismų praktikos⁴⁰ matyti, kad labiausiai yra pažeidinėjamos Alkoholio kontrolės ir Tabako kontrolės įstatymų nuostatos, susijusios su draudimu laikyti ar prekiauti alkoholio ar tabako gaminiais neturint įsigijimo dokumentų⁴¹.

Fiziniais asmenims už Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus taikoma įstatymų nustatyta administracinė atsakomybė. Tabako kontrolės įstatyme sakoma, kad už šio įstatymo pažeidimus fiziniai asmenys atsako LR ATPK ir LR BK nustatyta tvarka.

Juridiniams asmenims už šių įstatymų pažeidimus yra taikomos baudos, dar kartais vadinamos ekonominėmis sankcijomis. Dėl tokių sankcijų taikymo gali kilti įvairios problemos, pavyzdžiui, kokias atsakomybės rūšiai jas priskirti.

Lietuvos Konstitucinis Teismas 2005 m. lapkričio 3 d. nutarime⁴², tirdamas Tabako kontrolės įstatymo atskirų normų atitikimą Konstitucijai, pažymėjo, kad šiame ir kituose įstatymuose nustatytos sankcijos, vadinamos „ekonominėmis sankcijomis“ pagal savo turinį ir kitus požymius yra priskirtinos administracinės teisinės atsakomybės institutui, o savo dydžiu (griežtumu) kartais prilygsta kriminalinėms bausmėms. Tokiais atvejais, iš Konstitucijos kylančios procesinės garantijos asmenims, traukiamiems administracinėn teisinėn atsakomybėn, gali būti nustatytos įstatymuose, įtvirtinančiuose tokias sankcijas, ir (arba) kituose įstatymuose, reglamentuojančiuose subjektų (taip pat ir ūkio subjektų) administracinę teisinę atsakomybę, administracinį procesą (inter alia administracinių bylų teiseną).

Nuostata, kad ekonominės sankcijos už Tabako kontrolės įstatymo pažeidimus pagal savo prigimtį turėtų būti prilyginamos nuobaudoms už administracinius teisės pažeidimus (kartais ir kriminalinėms nuobaudoms), ne kartą nutartyse išdėstė ir Vyriausiasis administracinis teismas.

Įstatymų leidėjas ekonominėms sankcijoms suteikdamas represinį pobūdį, siekė ir prevencinių tikslų⁴³.

Baudos pagal Alkoholio kontrolės įstatymą siekia nuo 500 iki 80000 litų, pagal Tabako kontrolės įstatymą- nuo 1000 iki 30000 litų.

Pagal Alkoholio kontrolės įstatymą konkretus skiriamos baudos dydis yra nustatomas atsižvelgiant į atsakomybę sunkinančias ir lengvinančias aplinkybes⁴⁴. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, o jeigu yra atsakomybę sunkinančių aplinkybių, baudos dydis didinamas nuo vidurkio iki maksimumo. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių,

⁴⁰ www.lvat.lt

⁴¹ Pavyzdžiui, Alkoholio kontrolės įstatymo 17 str. 1 d. 2 p., Tabako kontrolės įstatymo 14 str.3 d. 1 p.

⁴² Žin., 2005, Nr. 131- 4743.

⁴³ LVAT 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹- 1046/2004.

⁴⁴ Alkoholio kontrolės įstatymo 34 str. 7-9 dalys.

bauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą. Nutarimas mažinti ar didinti baudą turėtų būti motyvuojamas institucijos, skiriančios baudą, nutarime.

Atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis laikoma tai, kad padarę pažeidimą juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų filialai bei atstovybės savo noru užkirto kelią žalingoms pažeidimo pasekmėms, padėjo kompetentingoms institucijoms tyrimo metu, atlygino nuostolius ar pašalino padarytą žalą. Skirianti baudą institucija gali pripažinti atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis ir kitas šioje dalyje nenurodytas aplinkybes.

Atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis laikoma tai, kad padarę pažeidimą juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų filialai bei atstovybės kliudė vykdyti tyrimą, slėpė padarytą pažeidimą, toliau pažeidinėjo šio Įstatymo reikalavimus nepaisydami kompetentingos institucijos nurodymo nutraukti neteisėtus veiksmus.

Nuostata, kad skiriant baudą turi būti atsižvelgiama ir į atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes yra įtvirtinta ir Tabako kontrolės įstatyme (26 straipsnio 14 dalis). Tačiau po anksčiau minėto Konstitucinio Teismo nutarimo⁴⁵, šis Tabako kontrolės įstatymo straipsnis buvo papildytas nuostata, kad skundą nagrinėjantis teismas, atsižvelgdamas į atsakomybę lengvinančias ir kitas aplinkybes (dėl kurių atitinkama pinigine bausmė teisės pažeidėjui būtų akivaizdžiai per didelė, nes neproporcinga padarytam teisės pažeidimui, ir dėl to neteisinga) ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo kriterijais, turi teisę skirti mažesnę pinigine bausmę nei atitinkamoje Tabako kontrolės įstatymo straipsnio dalyje nustatytos minimalios pinigines bausmes⁴⁶.

Pažymėtina, kad tokia teisė yra suteikta tik teismams, kiti subjektai jos neturi. Remiantis tokia įstatymo nuostata, Tarnyba negalėtų skirti mažesnės nei minimali bausmės.

Baudas pagal Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymus be Tarnybos dar gali skirti labai įvairios institucijos, pavyzdžiui, Nacionalinė vartotojų teisių apsaugos taryba, savivaldybių vykdomosios institucijos, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos, policija ir kitos institucijos.

Tarnybos įgalioti pareigūnai, nustatę, jog yra padarytas Alkoholio ar Tabako kontrolės įstatymų reikalavimų pažeidimas, surašo ATPK nustatyto turinio protokolą. Svarbu yra tai, kad surašomas ne administracinio teisės pažeidimo protokolas, o būtent

⁴⁵ Žin., 2005, Nr. 131-4743.

⁴⁶ Konstitucinis Teismas pasisakė, jog ankstesnė Tabako kontrolės įstatymo nuostata, ta apimtimi, kuria buvo suvaržytos teismo galios atsižvelgiant į atsakomybę lengvinančias ir kitas aplinkybes (dėl kurių atitinkama pinigine bausmė teisės pažeidėjui būtų akivaizdžiai per didelė, nes neproporcinga padarytam teisės pažeidimui, ir dėl to neteisinga) ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais skirti mažesnę pinigine bausmę nei Tabako kontrolės įstatymo nuostatose įtvirtintos griežtai apibrėžto dydžio pinigines bausmes prieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo ir teisinės valstybės principams.

ATPK nustatyto turinio protokolas. Tai savo praktikoje yra konstatavęs ir LVAT, pavyzdžiui, kad ir savo 2005 m. sausio 27 d. nutartyje⁴⁷.

ATPK yra numatyti tokie reikalavimai protokolui:

1. Protokole nurodoma: jo surašymo data ir vieta, protokolą surašiusio asmens pareigybė, pavardė, vardas; žinios apie atsakomybėn traukiamą asmenį; pažeidimo padarymo vieta, laikas ir esmė; numatantis atsakomybę už šį pažeidimą teisės aktas, kurio reikalavimus pažeidė asmuo; liudytojų ir nukentėjusiųjų, jeigu jų yra, pavardės, adresai; atsakomybėn traukiamo asmens pasiaiškinimas; kitokios žinios, būtinos bylai išspręsti.
2. Protokolą pasirašo jį surašęs asmuo ir atsakomybėn traukiamas asmuo; jeigu yra liudytojų ir nukentėjusiųjų, protokolą gali pasirašyti taip pat ir šie asmenys.
3. Jeigu atsakomybėn traukiamas asmuo atsisako suteikti žinias apie save arba pasirašyti protokolą, tai įrašoma protokole. Atsakomybėn traukiamas asmuo turi teisę pateikti prie protokolo pridėjus paaiškinimus ir pastabas dėl protokolo turinio, taip pat išdėstyti savo atsisakymo jį pasirašyti motyvus.
4. Surašant protokolą, atsakomybėn traukiamam asmeniui išaiškinamos jo teisės ir pareigos, ir tai pražymima protokole.

Minėtoje LVAT 2005 m. sausio 27 d. nutartyje šis teismas nepaneigė Vilniaus apygardos administracinio teismo teiginio, kad Tarnybos pareigūnų dėl 2004 m. balandžio 14 d. atlikto UAB „Lydinys“ prekybos kiosko patikrinimo surašytas faktų fiksavimo aktas pagal turinį ir formą laikytinas tinkamu Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimo užfiksavimo procesiniu dokumentu.

Tarnyba, kaip ir kitos įstatymų nurodytos institucijos, bylas nagrinėja ir baudas skiria ne vėliau kaip per mėnesį nuo pažeidimo nustatymo dienos.

Nagrinėjant bylas dėl Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų pažeidimų dalyvauja:

- 1) asmuo, įtariamasis pažeidęs įstatymą;
- 2) Tarnybos sprendimu kiti asmenys, su kurių interesais tiesiogiai susijusi nagrinėjama byla;
- 3) valstybės valdymo ir savivaldybių institucijų atstovai jų prašymu;
- 4) Tarnybos sprendimu ekspertai, specialistai bei kiti asmenys.

Proceso šalims gali atstovauti jų įgalioti atstovai.

⁴⁷ Administracinė byla Nr. P⁴- 51-2005.

Proceso šalims raštu pranešama apie nustatytus Alkoholio ar Tabako kontrolės įstatymo pažeidimus, bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, taip pat pasiūloma susipažinti su bylos medžiaga, raštu pateikti paaiškinimus.

Byla nagrinėjama dalyvaujant proceso šalims bei kitiems proceso dalyviams.

Nagrinėjant bylą, proceso šalys turi teisę susipažinti su surinkta medžiaga, duoti žodinius ir rašytinius paaiškinimus, pateikti įrodymus, pareikšti prašymus.

Jei proceso šalys nedalyvauja, byla gali būti išnagrinėta tik tais atvejais, kai yra duomenų, kad joms buvo laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, taip pat suteikta teisė susipažinti su bylos medžiaga ir duoti paaiškinimus.

Tarnyba, išnagrinėjusi bylą, turi priimti nutarimą:

1. taikyti Alkoholio ar Tabako kontrolės įstatymo nustatytas ekonomines sankcijas;
2. atsisakyti taikyti ekonomines sankcijas, kai nėra tam nustatyto pagrindo;
3. nutraukti bylą, kai nepadarytas Alkoholio ar Tabako kontrolės įstatymo pažeidimas;
4. gražinti bylą papildomam tyrimui atlikti.

Išnagrinėjus bylą, priimtame nutarime turi būti nurodyta:

- 1) nutarimą priėmusios institucijos pavadinimas;
- 2) bylos nagrinėjimo data ir vieta;
- 3) duomenys apie pažeidėją;
- 4) pažeidimo padarymo aplinkybės;
- 5) pažeidėjo kaltės įrodymai, kuriais grindžiamas nutarimas;
- 6) Alkoholio ar Tabako kontrolės įstatymo straipsnis, nustatantis atsakomybę už pažeidimą;
- 7) pažeidėjo paaiškinimai ir jų įvertinimas;
- 8) priimtas sprendimas;
- 9) nutarimo apskundimo terminai ir tvarka.

Toks nutarimas per dvi darbo dienas nuo jo priėmimo išsiunčiamas asmeniui, dėl kurio šis nutarimas priimtas.

Paskirta bauda ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo dienos, kurią pažeidėjams įteiktas nutarimas paskirti baudą, turi būti sumokėta į valstybės biudžetą.

Nesumokėtas baudas išieško antstoliai vykdydami pateiktus šio nutarimus Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Nutarimas gali būti pateiktas vykdyti ne vėliau kaip per trejus metus nuo nutarimo priėmimo dienos.

Asmenys, nesutinkantys su nutarimu taikyti ekonominę sankciją, turi teisę per vieną mėnesį nuo nutarimo įteikimo dienos apskųsti jį teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (arba ABTĮ)⁴⁸ nustatyta tvarka.

Kreipimasis į teismą sustabdo nutarimo taikyti ekonominę sankciją vykdymą. Ankstesnėse Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų redakcijose tokios nuostatos nebuvo.

3.3. Licencijavimo funkcija ir jos įgyvendinimo praktika

Veikla, kuri susijusi su alkoholio ir tabako verslu, yra licencijuojama. Alkoholio ir tabako produktai yra priskiriami specialioms gaminiams, kurių gamybai ir prekybai yra taikomas ypatingas valstybinio reguliavimo režimas. Gamybos ir prekybos (mažmeninės ir didmeninės) šiais produktais licencijavimas, leidimų įsigyti ir naudoti denatūruotą ir nedenatūruotą etilo alkoholį išdavimo sistema yra vienos iš kovos su kontrabanda priemonių, kurių tikslas nustatyti alkoholio produktų (tame tarpe alkoholinių gėrimų) bei tabako gaminių judėjimo kelius iš gamybos ar importuotojų (įvežėjų) sandėlių iki parduotuvių, šių gaminių sandėliavimo bei pardavimo vietas, kurias galima patikrinti bet kuriuo metu, įsitikinti produkcijos įsigijimo legalumu. Šių gaminių licencijavimas bei leidimų sistema padeda užtikrinti šio verslo skaidrumą, kadangi ūkio subjektai, įsigiję licencijas ar leidimus, nerizikuoja užsiimti nelegaliu verslu⁴⁹.

2003 m. pateikiant Alkoholio kontrolės įstatymo projekto analizę buvo pateiktas ir pasiūlymas atsisakyti licencijavimo. Šis pasiūlymas buvo grindžiamas tokiais argumentais:⁵⁰

- Alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba nėra išskirtinė ar ypatinga veiklos sritis, reikalaujanti specifinio reguliavimo, o veiklos licencijavimas neturi įtakos akcizo mokesčių surinkimui.
- Kokybės ir saugos užtikrinimo reikalavimas būdingas ir kitoms gamybos bei prekybos sritims, ir jis yra užtikrinamas kontroliuojant produktų kokybę, jų saugą ir įmonės veiklą, o ne licencijuojant veiklą.
- Akivaizdžiai kaštus viršijančios rinkliavos už licencijas yra

⁴⁸ Žin., 1999, Nr. 13-308; Žin., 2000, Nr. 85-2566.

⁴⁹ Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006- 2008-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1S-80

⁵⁰ Alkoholio kontrolės įstatymo projekto analizė ir išvados, 2003 m. lapkričio 4 d., <http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_kontroles_istatymo_projekto_analize_ir_issvados/1569> žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.

naudojamos kaip mokestis už atitinkamos veiklos vykdymą ir dubliuoja jau apmokestintas veiklas.

- Akivaizdžiai kaštus viršijančios rinkliavos už licencijas sudaro barjerą naujoms įmonėms patekti į rinką ir taip riboja konkurenciją.
- Licencijų skirstymas pagal tūrio etilo alkoholio koncentraciją riboja konkurenciją tarp įvairaus stiprumo alkoholinių gėrimų.

Buvo teigiama, kad atsižvelgiant į tai, racionaliausias sprendimas būtų atsisakyti alkoholinių gėrimų gamybos licencijavimo. Vietoj jo turėtų būti akcentuojamos privalomos alkoholio gamintojams ir alkoholiniais gėrimais prekiaujančioms įmonėms taisyklės dėl alkoholio produktų saugos ir kokybės.

Tačiau šio pasiūlymo buvo atsisakyta, atsižvelgiant į anksčiau minėtas priežastis.

Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklės, remdamasi Alkoholio kontrolės įstatymu, Civiliniu kodeksu ir Europos Sąjungos teisės reikalavimais, nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Ji nustato ir licencijavimo taisyklės ir tada, kai norima verstis tabako auginimu, tabako gaminių gamyba, didmenine ir mažmenine prekyba jais, šiuo atveju taip pat atsižvelgiama į atitinkamus teisės aktus

Toliau aprašomi reikalavimai, kurie yra nustatyti įvairių rūšių licencijoms, kurios būtinos norint verstis alkoholio ir tabako verslu.

Didmenine prekyba alkoholio produktais leidžiama verstis tik įmonėms, turinčioms Tarnybos išduotas licencijas verstis didmenine prekyba jais. Licencijos išduodamos neterminuotam laikui. Licencijose verstis didmenine prekyba alkoholio produktais, be kita ko, turi būti įrašyti leidžiami parduoti alkoholio produktai, nurodytos alkoholinių gėrimų grupės, taip pat alkoholinių gėrimų prekybos ir laikymo vieta⁵¹.

Įmonės, turinčios licencijas gaminti alkoholio produktus, turi teisę verstis ir didmenine prekyba savo pagamintais produktais.

Naujai įsteigtoms įmonėms licencijos 5 metus neišduodamos, jeigu jų steigėjai arba administracijos vadovai yra buvę įmonių, kurioms vadovaujantis Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 dalimi buvo panaikintas licencijų galiojimas, steigėjai arba administracijos vadovai. Naujai įsteigtoms įmonėms licencijos neišduodamos, jeigu jų steigėjai arba administracijos vadovai yra buvę įmonių, kurioms vadovaujantis 34 straipsnio 18 dalimi buvo panaikintas licencijų galiojimas, steigėjai, administracijos vadovai ar kiti 34 straipsnio 18 dalyje nurodyti darbuotojai.

Licencijos verstis tabako auginimu nereikia, kai tabaką asmeniniam naudojimui augina fizinis asmuo iki 100 kvadratinių metrų žemės plote.

⁵¹ Alkoholio kontrolės įstatymo 16 str., Žin., 1995, Nr.44-1073; Žin., 2004, Nr. 47-1548.

Licencijos verstis Tabako kontrolės įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų rūšių veikla gali būti išduodamos Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka įregistruotoms įmonėms ir užsienio juridinių asmenų, pagal užsienio valstybių įstatymus turinčių teisę verstis komercine ūkine veikla, filialams (toliau – įmonė), o licencija verstis tabako auginimu – ir Lietuvos Respublikoje ūkininko ūkius įregistravusiems ūkininkams (toliau – ūkininkas)⁵².

Įmonėms, kurių steigėjai ar administracijos vadovai buvo įmonių, kurioms buvo panaikintas licencijos galiojimas pagal Tabako kontrolės įstatymo 26 straipsnio 5 dalį, steigėjai, administracijos vadovai ar kiti darbuotojai (jeigu jie veikė įmonės vardu ar dėl jos interesų), licencijos verstis 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų rūšių veikla neišduodamos.

Įmonėms ir ūkininkams, turintiems licencijas, draudžiama įgalioti ar pagal sutartį perduoti kitiems asmenims teisę verstis jų turimose licencijose nurodyta veikla.

Licencija verstis tabako gaminių gamyba ją turinčioms įmonėms taip pat suteikia teisę verstis jų pagamintų tabako gaminių didmenine prekyba. Tokią pat teisę suteikia ir įmonėms ir ūkininkams suteikia ir licencija verstis tabako auginimu.

Įmonėms, turinčioms licenciją verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais, įsigyti tabako gaminius Lietuvos Respublikoje leidžiama tik iš įmonių, turinčių licencijas verstis tabako gaminių gamyba ar didmenine prekyba tabako gaminiais, ir ši nuostata neuždraudžia įmonėms, turinčioms licenciją verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais, licencijoje nurodytai veiklai pačioms importuoti ar įsivežti tabako gaminius iš kitų valstybių.

Įmonėms, turinčioms licenciją verstis didmenine prekyba tabako gaminiais, įsigyti tabako gaminius Lietuvos Respublikoje leidžiama tik iš įmonių, turinčių licencijas verstis tabako gaminių gamyba ar didmenine prekyba tabako gaminiais, ir ši nuostata neuždraudžia įmonėms, turinčioms licenciją verstis didmenine prekyba tabako gaminiais, licencijoje nurodytai veiklai pačioms importuoti ar įsivežti tabako gaminius iš kitų valstybių.

Įmonėms, turinčioms licenciją verstis tabako gaminių gamyba ar didmenine prekyba tabako gaminiais, Lietuvos Respublikoje leidžiama parduoti tabako gaminius tik įmonėms, turinčioms licencijas verstis didmenine ar mažmenine prekyba tabako gaminiais, ir kitų valstybių juridiniams asmenims.

Įmonėms ir ūkininkams, turintiems licenciją verstis tabako auginimu, parduoti tabaką Lietuvos Respublikoje leidžiama tik įmonėms, turinčioms licencijas verstis tabako gaminių gamyba, ir kitų valstybių juridiniams asmenims.

⁵² Tabako kontrolės įstatymo 11-12str., Žin., 1996, Nr.11-281; Žin., 2003, Nr. 117-5317.

Tarnyba išduoda licencijas verstis didmenine prekyba alkoholio produktais, įskaitant alkoholinius gėrimus. Taip pat ji šių licencijų galiojimą sustabdo ir panaikina. Tarnyba įspėja licencijų turėtojus apie galimą licencijos galiojimo sustabdymą, nustato įspėjimo apie galimą licencijos galiojimo sustabdymą tvarką, papildo ir patikslina licencijas, kontroliuoja, kaip licencijų verstis didmenine prekyba alkoholio produktais ar mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojai laikosi licencijuojamos veiklos sąlygų.⁵³:

Tarnyba, gavusi teritorinės valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pranešimą apie įmonę, turinčią licenciją verstis didmenine prekyba alkoholio produktais, išduoto maisto tvarkymo subjekto patvirtinimo pažymėjimo galiojimo panaikinimą sandėliui, iš kurio vykdoma didmeninė prekyba alkoholio produktais ir (ar) kuriame šie produktai laikomi, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas priima sprendimą išbraukti šio sandėlio adresą ir inventorinį numerį iš licencijos bei apie tai raštu informuoja licencijos turėtoją ir skelbia „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“. Licencijos turėtojui pateikus licencijos originalą, Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba nedelsdama išbraukia iš licencijos sandėlio adresą ir inventorinį numerį.

Licencijos išduodamos, papildomos, patikslinamos, jų galiojimas sustabdomas ir panaikinamas, įspėjimo apie galimą licencijos galiojimo sustabdymą tvarkos aprašas tvirtinamas Tarnybos direktoriaus įsakymais.

Tarnyba ir savivaldybės vykdomoji institucija (toliau vadinama – licencijas išduodančios institucijos) privalo sužinoti, ar įmonė, norinti įsigyti licenciją, neturi mokesstinės nepriemokos Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui arba savivaldybių biudžetams ir fondams, į kuriuos mokamus mokesčius administruoja Valstybinė mokesčių inspekcija (išskyrus atvejus, kai mokesčių, delspinigių, baudų mokėjimas atidėtas Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka arba dėl šių mokesčių, delspinigių, baudų vyksta mokestinis ginčas), nėra skolinga Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui, ar vykdo įsipareigojimus muitinei (kai įmonė nori įsigyti licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais neapmuitinamoje parduotuvėje ar licenciją verstis didmenine prekyba alkoholio produktais), ar nėra gauta kontroliuojančiųjų valstybinės priežiūros ir teisėsaugos institucijų pastabų dėl įmonės veiklos.

⁵³ Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patirtinimo“, Žin., 2004, Nr. 84-3050.

Licencijas verstis didmenine prekyba tabako gaminiais) išduoda, papildo, patikslina, sustabdo jų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina galiojimą Tarnyba direktoriaus įsakymu.⁵⁴

Tarnyba kontroliuoja, kaip įmonės laikosi Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų alkoholio kontrolės klausimais, papildo, patikslina licencijas, įspėja įmones apie galimą licencijų galiojimo panaikinimą ir panaikina jų galiojimą, kontroliuoja, kaip įmonės, turinčios licencijas, laikosi nustatytos alkoholio produktų gamybos tvarkos, įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, susijusių su alkoholio reklamos draudimu ir alkoholio produktų pardavimo ribojimu.

Tarnyba taip pat kontroliuoja ir licencijų išdavimą savivaldybėse.⁵⁵

Įgyvendinant šią funkciją, Tarnybos Licencijų skyrius:

1. atlieka dokumentų, pateiktų licencijoms ir leidimams gauti, ekspertizę.
2. nustatyta tvarka rengia ir išduoda ūkio subjektams licencijas verstis didmenine prekyba alkoholio produktais ir tabako gaminiais, licencijas gaminti alkoholio produktus ir tabako gaminius, leidimus pirkti nedematūruotą etilo alkoholį, leidimus pirkti ir (ar) naudoti demtatūruotą etilo alkoholį;
3. teikia siūlymus Tarnybos vadovybei dėl licencijų ir leidimų panaikinimo įmonėms, pažeidusioms licencijuojamos veiklos sąlygas;
4. teikia savivaldos vykdomosioms institucijoms metodinę ir informacinę pagalbą alkoholinių gėrimų bei tabako gaminių mažmeninės prekybos licencijavimo klausimais;
5. konsultuoja Lietuvos Respublikos ūkio subjektus alkoholio produktų ir tabako gaminių gamybos ir prekybos licencijavimo, leidimų pirkti nedematūruotą etilo alkoholį ir leidimų pirkti ir (ar) naudoti demtatūruotą etilo alkoholį išdavimo klausimais;

2007 metų vasario mėnesį Tarnyba buvo išdavusi licencijas:

1. 97 įmonėms- licencijas gaminti alkoholio produktus, įskaitant alkoholinius gėrimus, iš kurių 83 buvo išduotos licencijos, suteikiančios teisę gaminti alų;
2. 74 įmonėms- licencijas verstis didmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, iš kurių 24 buvo išduotos licencijos, suteikiančios teisę verstis didmenine prekyba alumi;

⁵⁴ Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr.384 „Dėl didmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, Žin., 2004, Nr. 53-1800.

⁵⁵ Savivaldybių vykdomosios institucijos išduoda, pavyzdžiui, licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais.

3. 43 įmonėms- licencijas, suteikiančias teisę verstis alkoholio produktų (išskyrus alkoholinius gėrimus) didmenine prekyba;
4. 30 įmonių- licencijas, suteikiančias teisę verstis didmenine prekyba tabako gaminiais;
5. 3 įmonėms- licencijos, leidžiančios gaminti tabako gaminius.

Nustatomos šios licencijų verstis didmenine prekyba alkoholio produktais, išskyrus alkoholinius gėrimus, rūšys:

1. verstis didmenine prekyba nedematūruotu etilo alkoholiu (licencijos suteiktos 16 įmonių);
2. verstis didmenine prekyba demtatūruotu etilo alkoholiu (licencijos suteiktos 2 įmonėms);
3. verstis didmenine prekyba etilo alkoholio turinčiomis žaliavomis (licencijos suteiktos 10 įmonių);
4. verstis didmenine prekyba nemaistiniais alkoholiniais tirpalais su kvapiųjų medžiagų priedais;
5. verstis didmenine prekyba maistiniais alkoholiniais tirpalais su kvapiųjų medžiagų priedais (licencijos suteiktos 15 įmonių).

Ši Tarnybos funkcija didesnių problemų nekelia. Teismų praktikoje rasti skundų dėl jos atlikimo neteko.

4. Tarnybos sprendimų ginčijimas

4.1. Tarnybos sprendimai ir *non bis in idem* principas

Sprendžiant, ar galima taikyti atsakomybę už Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų pažeidimus, kyla įvairių problemų. Viena iš tokių problemų yra ta, kad Tarnybai, priimant sprendimus dėl teisės aktų pažeidimų, gali būti pažeidžiamas dvigubo nubaudimo už tą patį pažeidimą draudimo principas. Tai gali būti susiję su administracinės atsakomybės taikymu fiziniam asmeniui ir ekonominių sankcijų skyrimu juridiniam asmeniui. Taip pat kyla diskusijų, ar ekonominės sankcijos skyrimas ir kartu taikomas licencijos atėmimas irgi nepažeidžia šio principo.

Su šiuo principu susijusias problemas LVAT svarstė ne vienoje iš savo priimtų nutarčių. Viena iš tokių yra LVAT 2005 m. rugsėjo 14 d. nutartis⁵⁶.

Iš šios nutarties matyti, kad pareiškėjas (D.Urbonavičienės įmonė) su skundu kreipėsi į teismą ir prašė panaikinti Tarnybos nutarimą, kuriuo jam buvo skirta bauda, taip pat įpareigoti atsakovą nubausti dėl nusižengimo padarymo kaltą asmenį.

Pareiškėjas nurodė, kad jis buvo nubaustas už tai, jog 2005 m. sausio 4 d. patikrinimo metu jo alkoholinių gėrimų skyriuje buvo rasti 3 buteliai alaus be įsigijimo dokumentų. Pareiškėjas nurodė, kad minėti alaus buteliai buvo rasti pas pardavėją, kuri viršijo jai darbdavio suteiktus įgaliojimus, pažeidė prekybos taisykles bei įstatymą, todėl už tai ji ir turėtų atsakyti. Pareiškėjo savininkė tuo metu buvo išvykusi į užsienio valstybę, todėl įstatymo nepažeidė ir negalėjo pažeisti.

Atsakovas prašė pareiškėjo skundą atmesti, jis nurodė, kad būtent pareiškėjas yra licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtojas, o pardavėja yra tik jo atstovė. Atsakovas nurodė, kad pareiškėjas pagrįstai buvo patrauktas atsakomybėn ir jam buvo paskirta minimali įstatymo sankcijoje numatyta bauda.

Pirmos instancijos teismas pareiškėjo skundą atmetė. Teismas nurodė, kad pareiškėjui priklausančiame kioske, atlikto patikrinimo metu alkoholinių gėrimų prekybos vietoje nebuvo alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentų. Patikrinime dalyvavusi pardavėja rašytiniame paaiškinime paaiškino, kad alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentų šių gėrimų prekybos vietoje nėra bei kad šių dokumentų ji ieškos

⁵⁶ Administracinė byla Nr. A²- 1079-05.

ir pateiks vėliau. Tačiau šie dokumentai nebuvo pateikti ir vėliau. Teismas nurodė, kad Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 2 dalies 2 punktas ir Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr.618 (Taisyklių), 8, 8.9 punktai nustato, jog alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentai privalo būti šių produktų prekybos ar sandėliavimo vietose. Todėl pareiškėjas už minėtą pažeidimą buvo pagrįstai nubaustas. Jam paskirta minimali sankcijoje numatyta bauda. Aplinkybė, kad pareiškėjo savininkė nustatyto pažeidimo metu buvo išvykusi į Angliją ir jos Lietuvoje nebuvo, esminės reikšmės bylai neturi. Bauda buvo paskirta ne fiziniam asmeniui D.Urbanavičienei, o jos įmonei, kaip juridiniam asmeniui. Būtent D.Urbanavičienės įmonė yra licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turėtoja ir alkoholinių gėrimų pardavėja. Taisyklių 32 punktas nustato, jog licencijų turėtojai privalo laikytis Alkoholio kontrolės įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių alkoholio produktų verslą, reikalavimų.

Apeliaciniu skundu pareiškėjas prašė tokį teismo sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą, kuriuo būtų patenkintas jo skundas. Pareiškėjas teigė, kad pirmos instancijos teismas savo sprendime paminėtų aplinkybių neaptarė, nemotyavo, kodėl atmetė atitinkamus liudininkų parodymus. Pareiškėjas nurodo, kad jo savininkė dar iki nustatyto pažeidimo buvo išvykusi iš Lietuvos. Pareiškėjo darbuotojai buvo pasirašytinai supažindinti su taisyklėmis, reglamentuojančiomis prekybą alkoholiniais produktais. Pardavėja alaus butelius, dėl kurių pareiškėjas buvo nubaustas, buvo įsigijusi pati. Šie alaus buteliai nebuvo pareiškėjo nuosavybė, juos atsinešė pardavėjos vyras. Pareiškėjas nurodo, kad jis negali būti baudžiamas už kitų asmenų veiksmus.

LVAT sutiko, kad pirmos instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad įmonės savininkės akcentuojama aplinkybė, jog ji pažeidimo nustatymo metu nebuvo Lietuvoje ir todėl negalėjo padaryti pažeidimo, šio ginčo nagrinėjimui nėra reikšminga, kadangi sankcija pritaikyta įmonei, o ne jos savininkei kaip fiziniam asmeniui. Apeliantas taip pat nurodo, kad už pažeidimą administracinė nuobauda turėjo būti skiriama pardavėjai. Tačiau tokios atsakomybės pritaikymas pardavėjai nepašalintų galimybės taikyti ekonomines sankcijas įmonei.

Šioje nutartyje LVAT labai siaurai pasisakė apie dvigubo nubaudo galimybę, jos neišplėtojo. Tačiau vienoje vėlesnių savo nutarčių- 2006 m. vasario 23 d. nutartyje⁵⁷ LVAT truputį plačiau pasisakė apie paties dvigubo nubaudo sampratą:

Šioje nutartyje primenama, kad LVAT „išplėstinė teisėjų kolegija 2005 m. kovo 23 d. sprendime, remdamasi Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Septinto protokolo 4 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje ir Europos Ministrų komiteto rekomendacijos Nr. R(91) 1 „Dėl administracinių nuobaudų“ 3 principu įtvirtintu *non bis in idem* principu, pažymėjo, kad šis principas, drausdamas antrą kartą bausti tą patį asmenį už tą patį pažeidimą, nedraudžia taikyti asmeniui kitų atsakomybės rūšių, kurių pagrindinė paskirtis nėra baudimas (pavyzdžiui, civilinę atsakomybę), taip pat nedraudžia už tą pačią veiką bausti skirtingus asmenis ar bausti tą patį asmenį už skirtingas veikas. Taigi sprendžiant, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas *non bis in idem* principas, turi būti atsižvelgiama į šias aplinkybes: 1) ar asmuo buvo „baudžiamas“, t. y. ar konkrečia atsakomybės forma pirmiausia buvo siekiama nubausti pažeidimą padariusį asmenį; 2) ar asmuo baudžiamas už tą patį pažeidimą (pažeidimo, arba neteisėtos veikos tapatumas); 3) ar pakartotinai baudžiamas asmuo yra tas pats (asmens tapatumas). Be to, asmens ir neteisėtos veikos tapatumo kriterijai negali būti taikomi formaliai: sprendžiant, ar konkrečiu atveju asmuo ir neteisėta veika buvo tapatūs, turi būti įvertinamos visos reikšmingos bylos aplinkybės.

Atsakovas prašyme dėl proceso atnaujinimo nesutinka su apeliacinės instancijos teiginiu, kad už tą pačią veiką yra baudžiamas tas pats asmuo, t. y. atsakovo manymu, negalima sutapatinti fizinio ir juridinio asmenų. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad minėtoje byloje išplėstinė teisėjų kolegija analizuodama analogišką situaciją, pažymėjo, kad administracinės nuobaudos paskyrimas vertintinas kaip „asmens nubaudo“, todėl įmonės savininkui paskyrus administracinę nuobaudą – baudą, pripažinta, kad jis už savo padarytą teisės pažeidimą buvo nubaustas. Veika, už kurios padarymą ekonominė sankcija buvo pritaikyta savininko įmonei, ir paskirta administracinė nuobauda savininkui, visais savo požymiais sutapo, todėl teisėjų kolegija konstatavo veikų tapatumo faktą. Taip pat išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad juridinis asmuo, kaip dirbtinai sukurtas teisės subjektas, pats negali padaryti įstatyme uždraustos veikos, todėl jis visuomet atsako už savo atstovo ar darbuotojo (fizinio asmens) padarytą pažeidimą. Situacija, kai už tą patį teisės pažeidimą atsakomybėn patraukiamas fizinis ir juridinis asmuo, pati savaime *non bis in idem* principo nepažeidžia, tačiau byloje nustačius neteisėtos veikos, už kurios padarymą buvo taikytos sankcijos formaliai skirtingiems

⁵⁷ Administracinė byla Nr. P¹⁰ – 6-06 (S)

asmenims, tapatumo faktą, būtina patikrinti, ar atsakomybėn traukiamas fizinis ir juridinis asmenys realiai nėra tapatūs, t. y. ar skiriant nuobaudą juridiniam asmeniui šios nuobaudos pasekmės neteks tam pačiam asmeniui, kuris už tą patį pažeidimą jau buvo nubaustas kaip fizinis asmuo.

Byloje, kurioje prašoma atnaujinti procesą, situacija yra analogiška, t. y. buvo baudžiamas įmonės savininkas ir jo individuali įmonė. Remiantis Civilinio kodekso nuostatomis, individualios įmonės turtas nėra atskirtas nuo jos savininko turto, todėl Vyriausiasis administracinis teismas teisingai pažymėjo, kad atsakomybės našta gali tekti tam pačiam asmeniui. Todėl nepagrįstas atsakovo teiginys, kad buvo neteisingai išaiškintas *non bis in idem* principas“.

Kalbant apie dvigubą nubaudimą baudos skyrimo ir licencijos panaikinimo atveju galima paminėti LVAT 2006 m. gegužės 23 d. nutartį.

Iš šios nutarties matyti, kad pareiškėjas UAB "Jomarkas" skundu kreipėsi į Kauno apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti 2005 m. gegužės 25 d. Jonavos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymą Nr. 13B-487 dėl UAB "Jomarkas" licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galiojimo panaikinimo.

Pareiškėjas paaiškino, kad įsakymas dėl licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais viešojo maitinimo įmonėje galiojimo panaikinimo UAB "Jomarkas" priimtas po to, kai Tarnyba 2005 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 3K05/16 "Taikyti ekonomines sankcijas už alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus", vadovaudamasi Alkoholio kontrolės įstatymo 34, 35, 38 ir 39 straipsniais, nutarė skirti UAB "Jomarkas" 1500 Lt baudą. Bauda buvo paskirta už tai, kad UAB "Jomarkas" priklausančioje viešojo maitinimo įmonėje Tarnybos darbuotojų tikrinimo metu alkoholinių gėrimų prekybos vietoje nebuvo alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentų. Šio nutarimo bendrovė neginčijo ir 2005 m. vasario 18 d. sumokėjo paskirtą baudą. Pareiškėjo manymu, konstatuotina, kad bendrovė už pažeidimus įstatymo nustatyta tvarka buvo nubausta paskiriant baudą ir ją sumokėjo. Pareiškėjas teigė, kad remdamasis Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 punktu, Jonavos rajono Savivaldybės administracijos direktorius ir priėmė ginčijamą įsakymą. Pareiškėjo manymu, vadovaudamasi tuo pačiu Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsniu, dvi skirtingos institucijos – Tarnyba bei savivaldybės administracijos direktorius - už tą patį pažeidimą skyrė dvi skirtingas bausmes: Tarnyba 2005 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 3K05/16 "Taikyti ekonomines sankcijas už alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus" paskyrė 1500 litų baudą, o savivaldybės administracijos direktorius atėmė licenciją Nr. 77 verstis

mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais viešojo maitinimo įmonėje. Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio nuostata leidžianti taikyti dvigubą bausmę prieštarauja teisingumo principui draudžiančiam už vieną ir tą patį teisės pažeidimą bausti du kartus.

Pirmosios instancijos administracinis teismas, remdamasis Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 punktu bei Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 (Taisyklių), 51.5 punktu, konstatavo, kad byloje esanti medžiaga patvirtina, jog už Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto pažeidimus UAB "Jomarkas" buvo taikytos ekonominės sankcijos. Tarnybos 2005 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 3K05/16 pareiškėjas neginčijo, paskirtą baudą sumokėjo.

Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad paminėtas Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 punktas ir Taisyklių 51.5 punktas licencijos galiojimo panaikinimo nesieja su tuo, ar pažeidėjui buvo taikytos kitokios sankcijos už tokį pažeidimą ar ne. Todėl nepriklausomai nuo to, kad už alkoholinių gėrimų prekybos vietoje pardavimą ir laikymą be išigijimą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų, pareiškėjui buvo skirta ekonominė sankcija, numatyta Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte, buvo teisinis pagrindas panaikinti licencijos galiojimą pareiškėjui.

Taip pat Kauno apygardos administracinis teismas pažymėjo, kad neatitinka faktinių bylos aplinkybių skunde nurodyta aplinkybė, kad be licencijos galiojimo panaikinimo, pareiškėjui buvo skirta ekonominė sankcija už tą patį pažeidimą. Tokią išvadą pirmosios instancijos teismas padarė remdamasis tuo, kad pagal ekonominių sankcijų, taikomų pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 2 dalį teisinę prigimtį, laikytina, kad nagrinėjamos ekonominės sankcijos turi būti prilyginamos administraciniams teisės pažeidimams. Teismas pažymėjo, kad spręsti licencijos galiojimo panaikinimo klausimus, esant teisės normomis nustatytiems pagrindams, yra pavesta licenciją išdavusiai institucijai. Ši institucija, panaikindama licencijos galiojimą pareiškėjui, nepažeidė šiuos teisinius santykius reglamentuojančių teisės normų reikalavimų.

Tačiau LVAT šiuo atveju nutarė kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti:

1) ar Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 dalis (2004 m. kovo 9 d. įstatymo Nr. IX-2052 redakcija), nustatanti, kad įmonėms, turinčioms licencijas verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais ir nesilaikančioms šio Įstatymo 17

straipsnio 1 dalies 1, 2, 4, 5, 8, 9 punktų, 2 dalies 1, 2, 4, 7 punktų reikalavimų, licencijų galiojimas panaikinamas ir naujos licencijos neišduodamos 5 metus nuo licencijų galiojimo panaikinimo dienos ir Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 51.5 punktas, nustatantis, kad licencijos galiojimas panaikinamas, jeigu licencijos turėtojas nesilaiko Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1, 2, 4, 5, 8, 9 punktuose ir 2 dalies 1, 2, 4, 7 punktuose nustatytų reikalavimų, ta apimtimi, kiek jose nenumatyta galimybė atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes, netaikyti sankcijos - licencijos galiojimo panaikinimo, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintiems teisingumo ir teisinės valstybės principams;

2) ar Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 dalis (2004 m. kovo 9 d. įstatymo Nr. IX-2052 redakcija) ir Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 51.5 ir 28.5 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 daliai, nustatančiai, kad niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą.

Panašūs LVAT prašymai Konstituciniame Teisme buvo gauti ir 2005 m. gruodžio 30 d., 2006 m. liepos 12 d.⁵⁸ Dėl šių prašymų Konstitucinis Teismas dar nepasisakė.

4.2. Tarnybos sprendimų dėl alkoholio ir tabako reklamos teisinio reglamentavimo pažeidimų ginčijimas

Tarnybai priimant sprendimus kyla problemų, susijusių su konkrečiais įstatymų reikalavimais, pavyzdžiui, su reikalavimais, nustatytais alkoholio ir tabako kontrolės reklamai.

Tarnybai, skiriant ekonomines sankcijas dėl šių reikalavimų, gali būti sunku nuspręsti, ar konkretaus subjekto veiksmai prieštarauja įstatymams.

Vienas iš tokių atvejų buvo nagrinėjamas LVAT 2006 m. liepos 18 d. nutartyje⁵⁹:

Pareiškėjas UAB „Stilsena“ su skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisimą prašydamas panaikinti atsakovo Tarnybos 2005 m. rugsėjo 15 d. nutarimą Nr. 3K05/352, kuriuo įmonei paskirta 1 000 Lt bauda.

⁵⁸ <<http://www.lrkt.lt/Prašymai.html>>, žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.

⁵⁹ Administracinė byla Nr. A11-1171/2006.

Pareiškėjas nurodė, kad atsakovas neteisingai aiškino bei taikė Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas. Pritaikius ekonominę sankciją už Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio pažeidimus, neteisingai buvo nustatytas pažeidimo subjektas. Teigė, jog Alkoholio kontrolės įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad alkoholio reklama – (...) bet kuria forma ir bet kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija, skatinanti įsigyti ar vartoti alkoholio produktus (...). Užrašas ant alkoholinio gėrimo „Ozone“ etiketės prieštarauja Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio nuostatomis, nes etiketė yra reklamos priemonė, ja skleidžiama informacija, skatinanti vartoti alkoholį. Tačiau įmonė nėra tas asmuo, kuris buvo suinteresuotas sukurti etiketės užrašą ir kurio iniciatyva buvo sukurta tokio pobūdžio reklama. Pabrėžė, kad tokia reklama buvo suinteresuotas gamintojas, t. y. AB „Stumbras“, kuri Tarnybos 2005 m. liepos 14 d. nutarimu už tai buvo nubausta ekonomine sankcija – 4 000 Lt bauda. Įmonė tinkamu administracinio teisės pažeidimo pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnį subjektu būtų tik tuo atveju, jei savo iniciatyva, lėšomis ir akivaizdžiai būtų skleidusi informaciją, naudodama papildomas priemones (pvz., lankstinukus, skatinančius vartoti alkoholinius gėrimus, ir pan.). Kitaip tariant, turėjo imtis aktyvių veiksmų, darydama tiesioginį poveikį vartotojui. Tačiau tokių veiksmų įmonė nesiėmė, todėl atsakomybė pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnį atsirasti negalėjo. Pareiškėjas taip pat nurodė, kad Alkoholio kontrolės įstatymas, griežtai reglamentuodamas alkoholinių gėrimų gaminimą, įvežimą, importą, eksportą, vartojimą ir pan., aiškiai, detalai reglamentuoja ir alkoholinių gėrimų pardavimą (Alkoholio kontrolės įstatymo 1 str. 1 d.). Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje (11 punktu) ir 2 dalyje (9 punktai) nurodytas baigtinis pagrindų, kuriems esant draudžiama parduoti ir laikyti alkoholinius gėrimus, sąrašas. Nei vieno iš paminėto straipsnio punktų įmonė nepažeidė. Teigė, jog pardavinėjo alkoholinius gėrimus laikydamasis pardavėjui įstatymo keliamų reikalavimų. Nei vienas Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio punktas nenumato draudimo pardavėjui parduoti alkoholinį gėrimą, jei gamintojas pažeidžia Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio numatytus reikalavimus, t. y. netinkamai reklamuoja savo produktą. Teisės aktai nenumato pareigos mažmeninės prekybos pardavėjui tikrinti, ar parduodamų prekių ženklavimas atitinka teisės aktų reikalavimus. Be to, 2003 m. vasario 17 d. tarp įmonės ir UAB „Mineraliniai vandenys“ sudaryta pirkimo – pardavimo sutartis, pagal kurią UAB „Mineraliniai vandenys“ tiekė įmonei gėrimus, taip pat ir alkoholinius. Sutarties 3.1 punktas numatė pareigą pardavėjui UAB „Mineraliniai vandenys“ visus gėrimus įmonei pateikti su užrašais, ženklavimu, atitinkančiais teisės aktų reikalavimus. Remiantis šiuo

punktu, įmonė nebuvo saistoma pareigos tikrinti visus užrašus ant prekių, nes ši pareiga pagal sutartį teko didmeninės prekybos pardavėjui UAB „Mineraliniai vandenys“.

Sprendamas šis ginčas LVAT išaiškino, kad „Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje nustatytas visų formų alkoholio reklamos Lietuvos Respublikoje draudimas. Kolegija pažymi, kad ši įstatymo nuostata suformuluota absoliutaus draudimo pavidalu. Pagal šią straipsnio dalį, draudžiama alkoholio reklama, siejanti alkoholio vartojimą su fizinės būklės pagerėjimu (4 p.), siejanti alkoholio vartojimą su psichinės veiklos pagerėjimu, asmeninių problemų sprendimu (6 p.), siejanti alkoholio vartojimą su stimuliuojančiomis, raminančiomis ir kitomis gydomosiomis savybėmis (7 p.), pateikianti neteisingą ir (ar) klaidinančią informaciją apie alkoholinius gėrimus (11 p.). Tokiu būdu pateikti alkoholio reklamos draudimai yra siejami tik su alkoholio produkcijos vartotojams adresuota (draudžiama) informacija ir šios informacijos prieinamumu šios produkcijos vartotojams. Tai reiškia, kad asmenys, nuo kurių valios priklauso vartotojų galimybė prieinamai gauti draudžiamą informaciją apie alkoholį (alkoholio reklamą), yra nurodytų Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatų veikimo, o tuo pačiu ir numatytos už šių nuostatų pažeidimą atsakomybės tinkami subjektai.“

Ginčo nagrinėjimo metu buvo nustatyta, kad pareiškėjas pardavinėjo alkoholį su Alkoholio kontrolės įstatymo draudžiama alkoholio reklama. Todėl LVAT konstatavo, kad šios reklamos pateikimas (ar nepateikimas) vartotojui buvo pareiškėjo diskrecija, ir nutarė jog Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 1 dalies nuostatos pareiškėjui pritaikytos pagrįstai.

Reklama paprastai yra skatinamas reklamuojamų produktų vartojimas. Tačiau pagal Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymus alkoholio ir tabako gaminių vartojimo skatinimas yra ribojamas.

LVAT 2005 m. gruodžio 15 d. nutartyje⁶⁰ pasisakė dėl tabako gaminių vartojimo skatinimo:

„Byloje nustatyta, kad pareiškėjas tabako gaminių prekybos vietoje buvo patalpinęs informaciją apie vykdomą akciją „Adventure team“, kurios dalyviai turi galimybę laimėti nemokamą kelionę. Taip pat pareiškėjas prekiaavo tabako gaminiu – cigaretėmis „MARLBORO“ specialiai skirtomis šiai akcijai vykdyti, nes tik asmuo, įsigijęs šį tabako gaminį, galėjo tapti šios akcijos dalyviu.

Iš to, kas pasakyta, matyti, kad pareiškėjas šiais savo faktiškais veiksmais realizavo „tabako gaminių įsigijimo ir (ar) vartojimo skatinimo“ sudėtį, nes pateikė informaciją apie nemokamos kelionės galimybę, jeigu asmuo įsigis tabako gaminių, bei

⁶⁰ Administracinė byla Nr. A8-1821/2005.

platino priemonę – cigaretes „MARLBORO“, kuri yra būtina sąlyga tapti šios akcijos dalyviu. Šiuo atveju sąlyga įsigyti tabako gaminį, kad taptum akcijos dalyviu (gautum nemokamą kelionę) yra tiesiogiai susijusi su skatinimu apsispręsti įsigyti šios rūšies tabako gaminį.

Šios išvados pagrindu darytina kita išvada, kad pareiškėjas ne tik kad skatino pirkėjus apsispręsti įsigyti cigaretes „MARLBORO“, bet ir pats, iš anksto dėl to susitaręs su UAB „Phillip Morris Lietuva“, faktiškai įgyvendino vykdomą akciją „Adventure Team“.

Tai, kad pareiškėjas iš anksto buvo susitaręs su UAB „Phillip Morris Lietuva“ dėl akcijos vykdymo, patvirtina tarp jų sudaryta sutartis.

O šios aplinkybės – išankstinis susitarimas dėl akcijos vykdymo ir įgyvendinimas dalies akcijos sąlygų, įrodo tai, kad pareiškėjas iš dalies prisidėjo prie šios akcijos organizavimo ir jos vykdymo.

Kadangi šios akcijos organizavimas ir jos vykdymas prieštaravo Tabako kontrolės įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 3 ir 7 punktams, todėl pareiškėjas už šių reikalavimų pažeidimą nubaustas pagrįstai ir teisingai. Tarnybos paskirta 4000 litų bauda liko galioti.

Taip pat LVAT pažymėjo, kad Tabako kontrolės įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 3 ir 7 punktai nedraudžia atsakomybėn už šių veikų padarymą patraukti ir keletą asmenų, jeigu kiekvienas iš jų savo veiksmais realizuoja šių pažeidimų sudėtis. Tačiau jie atsako už padarytus pažeidimus ne bendrai, o kiekvienas savarankiškai.

Tarnyba yra įgaliota skirti baudas ir už netinkamą ženklimą. Pavyzdžiui, LVAT savo 2006 m. sausio 11 d. nutartyje⁶¹ nustatyta, kad Tarnybos 2004 gegužės 20 d. nutarimu Nr.3K04/172 S. L. prekybos įmonei už Tabako kontrolės įstatymo 8 str. 1 d., 3 d. bei 14 str. 3 d. 6 p. pažeidimus skirta 3000 Lt bauda. Nustatyta, jog S. L. prekybos įmonei priklausančioje parduotuvėje Lydos pl., Jašiūnų mstl., Jašiūnų sen., Šalčininkų raj., buvo parduodami ir laikomi tabako gaminiai - cigaretės, kurių ženklimas neatitinka Tabako kontrolės įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytų tabako gaminių ženklavimo reikalavimų. Ant tikrinimo metu rastų cigarečių „Bond street“ pakuočių buvo užrašai „super lights“ (ypač lengvos), nors tai draudžia Tabako kontrolės įstatymo 8 str. 3 d., Lietuvos Respublikos Ūkio ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr.4-195 patvirtintų Įspėjamųjų užrašų apie tabako gaminių kenksmingą poveikį sveikatai, tabako gaminių partijos ir kenksmingų medžiagų kiekio nuorodų pateikimo, ženklinant Lietuvos Respublikoje parduodamus tabako gaminius, taisyklių 7 p. Cigarečių „Bond street“, „Barclay“ pakeliai taip pat nebuvo paženklininti kaip to reikalauja Ūkio ministro 2003 m.

⁶¹ Administracinė byla Nr. A⁴ – 688-06.

gegužės 23 d. įsakymu Nr.4-195 patvirtintų minėtų taisyklių 8 p., 14 p., 15 p.: nerasta nustatytų išpėjamųjų užrašų apie tabako gaminių kenksmingą poveikį sveikatai, nenurodytas anglies monoksido kiekis cigaretėse.

Šioje byloje pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinį teismą prašė Tarnybos nutarimą dalinai panaikinti – neskirti 3000 Lt baudos arba ją sumažinti. Padarytą pažeidimą pripažino, teigė, kad gailisi nusižengęs įstatymų reikalavimams, tačiau, pareiškėjo nuomone, jam skirta per didelė bauda. Nurodė, kad tabako gaminius įsigijo iš įmonės, turinčios licenciją verstis didmenine prekyba, jų įsigijimą patvirtinantys dokumentai patikrinimo metu buvo pateikti. Nagrinėjant bylą prašė atsižvelgti ir į tai, kad S. L. prekybos įmonės apyvarta 2003 metais buvo 39510 Lt, įmonė patyrė 558 Lt nuostolių, įmonėje dirba vienintelis darbuotojas – S. L. žmona, įmonės savininko šeimos materialinė padėtis sunki, įmonė yra vienintelis jos pragyvenimo šaltinis, be to, šeimoje auga nepilnametė dukra. Mažinti baudą pareiškėjas prašė vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio nuostatomis.

Pirmos instancijos administracinis teismas nustatė, kad padarytas pažeidimas įrodytas bylos medžiaga, jo neginčija ir pareiškėjas. Kilęs ginčas dėl skundžiamo Tarnybos nutarimo panaikinimo nagrinėtinas vadovaujantis Tabako kontrolės įstatymo nuostatomis. Atsakomybę už Tabako kontrolės įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 6 punkto pažeidimą numato šio įstatymo 26 straipsnio 7 dalis. Pareiškėjui skirta minėto straipsnio sankcijoje numatyto minimalaus 3000 Lt dydžio bauda. Tokio dydžio bauda už įmonės padarytą pažeidimą, teismo nuomone, laikytina pagrįsta - naikinti ar keisti skundžiamo Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos nutarimo nėra pagrindo.

Kai byla pasiekė LVAT, jos nagrinėjimas buvo sustabdytas dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą. Šiam priėmus nutarimą⁶², bylos nagrinėjimas buvo atnaujintas.

LVAT teigė, kad „Pirmos instancijos teismas teisingai įvertino faktines bylos aplinkybes ir padarė pagrįstą išvadą, kad S. L. prekybos įmonė padarė Tabako kontrolės įstatymo 8 straipsnio 1 ir 3 dalies ir 14 straipsnio 3 dalies 6 punkto pažeidimą, jis įrodytas, ir apeliacinės instancijos teismas vertinti šių aplinkybių kitaip neturi pagrindo. Atsižvelgiant į tai, kad Įmonė padarė nusižengimą pirmą kartą, prekyboje rastas netinkamai paženklintų tabako gaminių (cigarečių) kiekis nedidelis (keturi pakeliai), nedidelė ir įmonės metinė apyvarta (39510 Lt), įmonės savininkas pripažįsta pažeidimą ir gailisi, Vyriausiasis administracinis teismas daro išvadą, kad pareiškėjui skirta 3000 Lt bauda akivaizdžiai neadekvati padarytam nusižengimui, todėl atsakovo nutarimą keičia ir

⁶² Žin., 2005, Nr. 131- 4743.

baudą sumažina iki 200 Lt. Teismas mano, kad toks baudos dydis gali užtikrinti Įmonei įstatymų laikymąsi ir nustatytų pareigų vykdymą.“

4.3. Tarnybos sprendimų dėl pažeidimų, susijusių su reikalavimu turėti alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentus, ginčijimas

Pažymėtina, kad Tarnyba dažniausiai nustato pažeidimus, susijusius su neteisėta prekyba alkoholiniais gėrimais, neturint jų įsigijimą patvirtinančių dokumentų. Tokie pažeidimai dažniausiai nustatomi viešojo maitinimo įmonėse, kuriose taikomi nuo 50 iki 300 procentų antkainiai alkoholiniams gėrimams. Tokie alkoholiniai gėrimai realizuojami, neįtraukiant jų į įmonės apskaitą, nemokant pridėtinės vertės mokesčio valstybei. Dėl tokių neteisėtų veiksmų valstybė praranda ženkliai dalį biudžeto pajamų, taip pat dėl to nukenčia sąžiningai dirbančios įmonės, kadangi yra sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos. Įmonės, siekdamos išvengti atsakomybės, įsigijimo dokumentus išrašo po patikrinimų arba juos net klastoja. Panašių atvejų prekyboje tabako gaminiais nėra nustatyta, kadangi ant banderolės yra nurodyta maksimali pardavimo kaina⁶³.

Apie Tarnybos teisę skirti ekonomines sankcijas kalbama LVAT 2005 m. vasario 11 d. nutartyje⁶⁴. Šioje nutartyje yra akcentuojamas pažeidėjo tikslas parduoti alkoholinius gėrimus, laikomus be įsigijimo dokumentų.

Pareiškėja D.Bareikienės įmonė „Gluosnis“ skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisimą prašydama panaikinti atsakovo 2004 m. liepos 29 d. nutarimą Nr. 3K04/274, kuriuo buvo paskirta 1000 Lt bauda ir administracinę bylą nutraukti. Nurodė, kad atsakovas paskyrė baudą remdamasis Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 2 dalies 2 punktu, tačiau šių normų reikalavimai nebuvo pažeisti. Tikrinimo metu rastas įmonės prekybos patalpose 0,5 l talpos butelis alaus nebuvo įmonės įgytas pardavimui. Jį įsigijo įmonės savininkės sutuoktinis asmeninam vartojimui ir buvo pasidėjęs prekybos patalpose, šaldytuve. Tą patvirtina pirkimo kasos kvitas. Atsakovas, skirdamas baudą, šios aplinkybės nevertino. Jei pripažinti, kad buvo padarytas pažeidimas, tai padarytą pažeidimą būtina vertinti teisingumo bei protingumo kriterijais, nes paskirta bauda nėra proporcinga padarytam pažeidimui. Turėtų būti taikomas Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnis ir paskirta bauda pakeista į švelnesnę.

⁶³ www.vtakt.lt

⁶⁴ Administracinė byla Nr.A⁵-135/2005.

Pirmos instancijos administracinis teismas 2004 m. spalio 29 d. sprendimu skundą patenkino, panaikino atsakovo 2004-07-29 nutarimą Nr. 3K04/274, kuriuo D.Bareikienės įmonei "Gluosnis" paskirta 1000 Lt bauda. Teismas nurodė, kad įrodymų, patvirtinančių, jog pareiškėjos įmonėje buvo prekiaujama alkoholio produktais, neturint prekybos (sandėliavimo) vietoje juridinę galią turinčių privalomų tų produktų įsigijimo arba gabenimo dokumentų egzemplioriaus, nėra. Nutarime skirti baudą nurodoma, kad prekybos vietoje nebuvo alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentų, tačiau nėra nurodoma, kad įmonė prekiaavo šiais alkoholiniais gėrimais. Pareiškėja nurodė, kad butelis alaus buvo laikomas šaldytuve ir buvo įgytas asmeninam vartojimui, ši aplinkybė patvirtinama kasos kvitu, todėl, teismo nuomone, nepagrįstai pripažinta, kad pareiškėjos įmonė pažeidė Alkoholio kontrolės įstatymo draudimą, numatytą Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punkte. Tačiau teismas konstatavo, kad prekybos vietoje buvo laikomas alkoholinis gėrimas (butelis alaus), kuriam nebuvo pateikti juridinę galią turintys, įsigijimą patvirtinantys dokumentai. Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punktas draudžia juridiniams asmenims laikyti alkoholio produktus, neturint prekybos (sandėliavimo, laikymo) vietoje ir (ar) jų gabenimo metu juridinę galią turinčių privalomų tų produktų įsigijimo arba gabenimo dokumentų egzemplioriaus. Pareiškėjos įmonė, turėdama licenciją verstis mažmenine prekyba visais alkoholiniais gėrimais, turėjo teisę laikyti alkoholinius gėrimus, kurių įsigijimą patvirtintų PVM sąskaita-faktūra, o ne kasos kvitas. Todėl teismas padarė išvadą, kad pagrįstai pripažinta, jog pareiškėja pažeidė įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punktą. Tačiau teismas, įvertinęs Alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnyje numatytus šio įstatymo tikslus, padarė išvadą, kad nesant alkoholinio gėrimo realizavimo tikslo, pažeidimas vertintinas kaip formalus ir mažareikšmis. Buvo laikomas vienas, mažos talpos nestipraus alkoholinio gėrimo butelis, be tikslo realizuoti, todėl vadovaudamasis bendraisiais įstatymų pradmenimis ir jų prasme, taip pat teisingumo bei protingumo kriterijais teismas konstatavo, kad nėra tikslinga taikyti Alkoholio kontrolės įstatyme numatytas sankcijas.

LVAT sutiko su pirmos instancijos teismo argumentais, akcentavo, kad sistemiškai vertinant Alkoholio kontrolės įstatymo normas galima daryti išvadą, kad įstatyme numatytos ekonominės sankcijos yra teisinės *atsakomybės* realizavimo priemonės, skiriamos įgaliotų valstybės institucijų už Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus. Šių priemonių paskirtis ir požymiai artimi bausmei pagal baudžiamąją teisę ar administracinei nuobaudai pagal administracinių teisės pažeidimų teisę. Ekonominės sankcijos taikymas reiškia valstybės prievartos taikymą. Tiek bendrieji teisės principai, tiek teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai reikalauja, kad valstybės

taikomos priemonės turi būti adekvačios siekiamam tikslui (Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas⁶⁵). Todėl situacijoje, kai surinktų įrodymų pagrindu galima konstatuoti, jog veikos, kuria pažeidžiami Alkoholio kontrolės įstatymo nustatyti draudimai, pavojingumas yra nedidelis (t.y., ji iš esmės nedaro žalos įstatymo saugomoms vertybėms, yra mažareikšmė), ekonominės sankcijos taikymas nebūtų adekvatus siekiamam tikslui, todėl minėtus principus pažeistų. Iš to seka, kad tokiu atveju asmeniui dėl pažeidimo padarymo neturėtų būti taikomos represinio pobūdžio priemonės ir valstybė asmenį nuo teisinės atsakomybės turėtų atleisti. Ir nors konkrečiu atveju Alkoholio kontrolės įstatymas tiesiogiai nereglamentuoja atleidimo nuo atsakomybės teisinių santykių, tokioje situacijoje taikytina teisės analogija (Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 5 dalis). Tad šioje byloje Tarnybos nutarimas skirti ekonominę sankciją buvo panaikintas.

Tačiau daugeliu atveju, kai Tarnyba skiria ekonominę sankciją už tai, kad yra laikomi alkoholiniai gėrimai, be jų išigijimą patvirtinančių dokumentų, jos priimti nutarimai nėra naikinami. Gali būti tokių atvejų, kai priimtas nutarimas bus pakeistas, sumažinant juridiniam asmeniui paskirtos ekonominės sankcijos dydį. Pavyzdžiui, LVAT 2006 m. vasario 20 d. nutartimi⁶⁶, buvo paliktas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriuo buvo pakeistas Tarnybos nutarimas sumažinant 10000 litų baudą iki 5000 litų. Teismas nurodė, kad pažeidėja pažeidimo neginčijo ir jo nustatymui bei tyrimui netrukdė. Teismo manymu, paskirta 10000 litų bauda pareiškėjai yra per griežta nuobauda. Teismas, mažindamas baudą, atsižvelgė į tai, kad pažeidėjos padėtis yra sunki, ji pripažino kaltę, gailisi dėl padaryto pažeidimo, praeityje jai sankcijos netaikytos.

LVAT 2005 m. kovo 15 d. ir 2005 m. spalio 27 d. nutartys⁶⁷ yra susijusios su atgarsį spaudoje turėjusia UAB „Hortenzija“ byla⁶⁸.

Iš bylos medžiagos pirmos instancijos teismas nustatė, kad 2004 m. rugsėjo 7 d. Tarnybos darbuotojams atlikus UAB "Hortenzija" patikrinimą, buvo nustatyta, jog pareiškėjai priklausančiame bare (J. Basanavičiaus g. 14, Šilalė) buvo parduodami ir laikomi penki buteliai vyno ("Sodybų baltas", 0,7 l talpos), kuriems patikrinimo metu nebuvo pateikti juridinę galią turintys išigijimo arba gabenimo dokumentai. Tikrinimo metu buvo pateiktos PVM sąskaitos - faktūros, pagal kurias gautas vynas buvo pagamintas 2004 m. birželio 29 d. Tuo tarpu tikrinimo metu rastas vynas, kuriam nebuvo pateikti juridinę galią turintys išigijimo dokumentai, buvo pagamintas 2004 m. liepos 30

⁶⁵ Žin., 2003, Nr. 57- 2552.

⁶⁶ Administracinė byla Nr. A⁵- 843/2006.

⁶⁷ Administracinė byla Nr. A⁷- 322-05 ir administracinė byla Nr. P⁸-138-05.

⁶⁸ Čiužauskas D., „Valstybės reketas baisiau už banditų“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 4 d., Nr. 256 (4708).

d., t. y. pagaminimo datos skyrėsi daugiau negu vienu mėnesiu (31 diena). Šias aplinkybes patvirtina byloje esantis tikrinimo protokolas, prekių atsakingo saugojimo aktas, PVM sąskaitos - faktūros ir UAB "Hortenzija" darbuotojo paaiškinimas. Aplinkybės, kad bare buvo laikomi penki buteliai anksčiau nurodyto vyno, kuriems tikrinimo metu nebuvo pateikti juridinę galią turintys įsigijimo dokumentai, iš esmės neginčijo ir pareiškėjos UAB "Hortenzija" atstovai, tiek skunde nurodydami, tiek teigdami teismo posėdžio metu, jog šio vyno įsigijimo juridinę galią patvirtinantys dokumentai tarnybai buvo pateikti kitą dieną.

Teismo nuomone, atsakovas teisingai konstatavo, jog nagrinėjamu atveju pareiškėjas pažeidė Alkoholio kontrolės įstatymo 17 str. 1 d. 2 p. bei šio straipsnio 2 d. 2 p. nustatytus reikalavimus. Šio įstatymo punktuose reglamentuotos imperatyvios nuostatos, už kurių nesilaikymą taikomos ekonominės sankcijos. Teismas nusprendė, jog teiginiai, kad dokumentai buvo tuo pačiu adresu pas buhalterę - apskaitininkę ir tai, kad dokumentai buvo pateikti Tarnybai kitą dieną, negali būti laikomi aplinkybėmis, šalinančiomis atsakomybę.

Alkoholio kontrolės įstatymo 34 str. 2 d. įtvirtinta, kad šio įstatymo (Alkoholio kontrolės) 17 str. 1 ir 2 d. nustatytų alkoholio produktų pardavimo, laikymo, gabenimo reikalavimų nesilaikymą juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų filialai bei atstovybės baudžiami nuo vieno tūkstančio litų iki aštuoniasdešimties tūkstančių litų bauda. Pagal Alkoholio kontrolės tarnybos įstatymo 34 str. 7 d., konkretus skiriamos baudos dydis nustatomas atsižvelgiant į minėto straipsnio 8 ir 9 d. nurodytas atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes. Baudos dydžio mažinimas ar didinimas motyvuojamas institucijos, skiriančios baudą už įstatyme nustatytų reikalavimų nesilaikymą, nutarime.

Įvertinęs visus išdėstytus argumentus, teismas nusprendė, jog atsakovas, atsižvelgdamas į padaryto pažeidimo pobūdį, taip pat į tai, kad kitą dieną buvo pateikta PVM sąskaita - faktūra BP Nr.0006898 ir Atitikties deklaracija Nr.K - BSL1266, patvirtinanti 2004 m. liepos 30 d. pagaminto penkių butelių vyno įsigijimo faktą, skyrė UAB "Hortenzija" minimalią Alkoholio kontrolės įstatyme nustatytą 1000 Lt baudą, kuri buvo teisinga.

LVAT iš esmės sutiko su pirmos instancijos teismo teiginiais ir paliko galioti Tarnybos nutarimą. Taip pat šis teismas atsisakė ir atnaujinti procesą šioje byloje.

4.4. Tarnybos sprendimų dėl pažeidimų, susijusių su licencijomis, ginčijimas

Verstis didmenine ar mažmenine alkoholio produktu, įskaitant alkoholinius gėrimus, ir tabako gaminių prekyba, jų gamyba galima tik turint Tarnybos ar savivaldybės vykdomosios institucijos išduotą licenciją. Tačiau įmonės dažnai tokio reikalavimo nesilaiko. Todėl LVAT pasiekia nemažai bylų, susijusių su šio reikalavimo nesilaikymu.

LVAT 2005 m. gegužės 3 d. nutartis⁶⁹ yra svarbi tuo, kad joje yra įtvirtinama tokia taisyklė, kad būtent nuo tos dienos, kai panaikinama įmonei suteikta licencija, pavyzdžiui, prekiauti alkoholiniais gėrimais, tokių gėrimų parduotuvėje nebegali būti. Ir jei tą dieną, kai buvo panaikinta licencija parduotuvėje, Tarnybai atliekant patikrinimą, bus rasta alkoholinių gėrimų, įmonei bus galima skirti sankciją už teisės aktų reikalavimų nesilaikymą.

Pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnį laikyti, gabenti Lietuvos Respublikoje alkoholio produktus galima tada, kai asmuo turi alkoholio produktų gamybos, importo, didmeninės ar mažmeninės prekybos licenciją. Išimtis taikoma tiems asmenims, kurie atlieka transportavimo paslaugas, tačiau šie asmenys privalo turėti juridinę galią turinčius privalomus tų produktų gabenimo dokumentus (važtaraščius). LVAT 2005 m. spalio 21 d. sprendime⁷⁰ kalbama būtent apie tai. Pareiškėjas (UAB „Tromina“) tokių dokumentų atsakovui (Tarnybai) nepateikė. Pirmos instancijos teismas nurodė, kad pareiškėjo teiginys, jog patalpos, kuriose buvo laikomi ginčo alkoholio produktai, priklauso bendrovei „Mineraliniai vandenys“, atmetinas. Pareiškėjas teismui pateikė 2004 m. balandžio 8 d. negyvenamųjų patalpų subnuomos sutarties pakeitimą, tvirtindamas, kad sandėlis priklauso ir juo naudojasi bendrovė „Mineraliniai vandenys“. Tačiau šia sutartimi negalima remtis, nes atsakovui ji nebuvo pateikta. Teismas nurodė, kad atsakovas bendrovei „Mineraliniai vandenys“ paskyrė baudą už tai, kad pastaroji jai nepriklausančiame sandėlyje, esančiame Kirtimų g. 51, Vilniuje, kurio inventorinis Nr.1-94, laikė alkoholinius gėrimus (šis sandėlis nebuvo įrašytas bendrovės licencijoje). Pastarąjį sandėlį tik po atlikto patikrinimo bendrovė „Mineraliniai vandenys“ įtraukė į licenciją, pateikdama atsakovui reikalingus dokumentus. Pastaroji bendrovė atsakovui pateikė 2005 m. vasario 4 d. sutartį, pagal kurią sandėlį, kurio inventorinis Nr.1-94, ji nuomojasi iš pareiškėjo. Bendrovė „Mineraliniai vandenys“ 2004 m. balandžio 8 d. sutarties atsakovui nepateikė. Atsakovas,

⁶⁹ Administracinė byla Nr. A¹⁴ -521-05.

⁷⁰ Administracinė byla Nr. A² -1581-05.

papildomai atlikęs tyrimą, nustatė, jog pareiškėjas ir bendrovė „Mineraliniai vandenys“ neveda registracijos žurnalų, kuriuose būtų registruojamos sutartys. Taigi, darytina išvada, kad tikrinimo metu minėtas sandėlis priklausė pareiškėjui. Teismas nurodė, kad pareiškėjo teiginys, jog tikrinimo metu alkoholinių gėrimų laikymo vietoje buvo transportavimo važtaraštis, neatitinka tikrovės. Tikrinimo metu alkoholinių gėrimų laikymo vietoje atsakovui nebuvo pateiktas važtaraštis. Atsakovui buvo pateikta PVM sąskaita - faktūra, tačiau šiame dokumente nėra nurodyta, jog transportavimui alkoholinius gėrimus priėmė pareiškėjas. Teismas nurodė, kad pareiškėjui už Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 9 punkto reikalavimų pažeidimą atsakovas teisėtai ir pagrįstai paskyrė baudą. Paskirta bauda savo dydžiu yra adekvati padarytam nusižengimui.

LVAT šioje byloje priėmė priešingą sprendimą nei pirmos instancijos teismas. Jis teigia, kad pareiškėjas nubaustas už pažeidimą, numatytą Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 9 punkte, tai yra atsakovas nepripažino, kad pareiškėjas yra transportavimo paslaugas teikianti įmonė, kuriai taikomos įstatymo (17 straipsnio 3 dalies 5 punkto) išimtys. Kadangi pareiškėjas nėra nubaustas už alkoholio produktų laikymą ar gabenimą be juos įsigijimą arba gabenimą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų, todėl šioje byloje nėra aktualu nustatyti, ar pareiškėjas tokius dokumentus turėjo tikrinimo metu.

Teismas pažymėjo, kad šios bylos nagrinėjimo dalykas- nustatyti, ar pareiškėjas padarė jam inkriminuojamą pažeidimą, tai yra, ar laikė alkoholio produktus, neturėdamas licencijos verstis alkoholio produktų gamyba, didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais. Iš pareiškėjo įstatų, paaiškinimų, krovinio važtaraščių ir PVM sąskaitų-faktūrų matyti, kad jis teikia transportavimo paslaugas ir kad būtent jis gabeno prekes, kurios buvo rastos sandėlyje, esančiame Kirtimų 51, plane pažymėtame inventoriniu numeriu 1-94. Duomenų apie tai, kad pareiškėjas verstųsi prekyba alkoholio produktais ar jų gamyba, nėra. Tai reiškia, kad licencija verstis alkoholio produktų gamyba, didmenine ar mažmenine prekyba jais pareiškėjui nėra reikalinga, tačiau jis privalo turėti alkoholio produktų įsigijimą arba gabenimą patvirtinančius dokumentus. Kaip minėta, atsakomybė už alkoholio produktų laikymą ar gabenimą be minėtų dokumentų numatyta Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte. Todėl pareiškėjas pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 9 punktą nubaustas nepagrįstai.

Ginčijamos ekonominės sankcijos skyrimas pareiškėjui nepagrįstas ir dėl kitos priežasties. Atsakovo 2005 m. vasario 17 d. nutarimu Nr.3K05/74 pripažinta, kad tuos pačius alkoholio produktus toje pačioje vietoje (sandėlyje, esančiame Vilniuje, Kirtimų 51, plane pažymėtame inventoriniu numeriu 1-94) ir tuo pačiu laiku laikė kitas ūkio

subjektas- UAB „Mineraliniai vandenys“. Kadangi šio ūkio subjekto licencijoje verstis didmenine prekyba alkoholio produktais minėta patalpa neįrašyta, atsakovas pripažino, kad jis taip pat pažeidė Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 9 punktą ir skyrė 2000 Lt baudą. Šis nutarimas nebuvo skųstas, apskundimo terminas pasibaigęs ir nutarimas yra galiojantis. UAB „Mineraliniai vandenys“ nubaudimas už alkoholio produktų *laikymą* pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, reiškia, kad šie alkoholio produktai buvo UAB „Mineraliniai vandenys“ dispozicijoje ir nebuvo perduoti kitam ūkio subjektui, todėl pareiškėjas negalėjo tų alkoholio produktų nei laikyti, nei kitaip jais disponuoti.

Pažymėtina, kad šiuo atveju sprendžiant pareiškėjo atsakomybės klausimą nėra svarbu, kam ir koku pagrindu (nuosavybės, nuomos, subnuomos ar kt.) priklausė patalpos, kuriose buvo laikomi alkoholio produktai.

Pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė įstatymus ir dėl to neteisingai išsprendė bylą, todėl teismo sprendimas naikintinas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 143 straipsnis) ir priimtinas naujas sprendimas, kuriuo pareiškėjo skundas tenkintinas. Taigi Tarnybos nutarimas skirti 10000 litų baudą LVAT sprendimu buvo panaikintas.

Siekdamas formuoti vieningą administracinių teismų praktiką, LVAT 2005 m. kovo 22 d. nutartyje⁷¹ konstatavo tai, kad:

„Nagrinėjamas administracinis ginčas tarp šalių kilo dėl skirtingo Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 7 dalies aiškinimo, todėl yra būtina pateikti šios teisės normos taikymo aiškinimą. Joje nurodyta, kad įmonėms, turinčioms licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, Lietuvos Respublikoje leidžiama juos įsigyti tik iš įmonių, turinčių licencijas gaminti alkoholinius gėrimus arba licencijas verstis didmenine prekyba jais, o parduoti - fiziniams asmenims jų asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka juridiniams asmenims, užsienio juridinių asmenų filialams bei atstovybėms, perkantiems alkoholinius gėrimus reprezentacinėms reikmėms, ir užsienio valstybių diplomatinėms atstovybėms, konsulinėms įstaigoms bei tarptautinių organizacijų atstovybėms, akredituotoms Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijoje. Kolegija pažymi, kad nurodytoje normoje yra atskirai pateiktos alkoholinių gėrimų įsigijimo bei jų pardavimo taisyklės, skirtos turinčioms licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais įmonėms. (Šiuo atveju pareiškėjas atitinka tokių įmonių kategoriją). Aiškinant analizuojamą normą kaip

⁷¹ Administracinė byla Nr. A¹¹-384/2005.

vientisą teisės normą pažymėtina, kad alkoholinių gėrimų įsigijimo tikslai yra įvardinti ir tuo pačiu teisiniu požiūriu yra reikšmingi tik nustatant šių gėrimų pardavimo taisykles, tačiau nėra įvardinti, o tuo pačiu ir nėra reikšmingi nustatant gėrimų įsigijimo taisykles. Taigi darytina išvada ir konstatuotina, kad draudimas įmonėms, turinčioms licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, įsigyti šiuos gėrimus iš įmonių, neturinčių licencijų gaminti alkoholinius gėrimus arba licencijų verstis didmenine prekyba jais, yra absoliutus. Tai reiškia, kad pats tokio įsigijimo faktas (nesvarbu, kokiems poreikiams tenkinti ir kokiais kiekiais buvo įsigyti alkoholiniai gėrimai) yra pakankamas konstatuoti Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 7 dalies nuostatų dėl gėrimų įsigijimo pažeidimą“.

4.5. Tarnybos sprendimų dėl kitų teisės aktų reikalavimų pažeidimų ginčijimas

Iš LVAT 2005 m. sausio 21 d. sprendimo⁷² matyti, kad Tarnyba 2004 m. birželio 10 d nutarimu Nr. 3K04/215, vadovaudamasi Tabako kontrolės įstatymo 26 straipsnio 11 dalimi, 30 ir 31 straipsniais, M. Jokšienės IĮ „Džefersonija“ paskyrė 3000 Lt baudą už Tabako kontrolės įstatymo 18 str. 1 d. 8 p., draudžiančio parduoti maisto produktus ir kitas prekes, kurių dizainas imituoja tabako gaminius ir tokiu būdu skatinti tabako gaminių įsigijimą ir vartojimą, pažeidimą.

M. Jokšienės IĮ „Džefersonija“ kreipėsi į teismą, prašydama nurodytu nutarimu skirtą baudą pakeisti įspėjimu, nes bauda neatitinka padaryto nusižengimo sunkumo. Nurodė, kad kavinė nėra tabako gaminių nei atstovas nei platintojas, todėl neturi ekonominio intereso jų reklamuoti, be to, kavinėje net nerūkoma, parduodami tabako gaminiai skirti tik išsinešimui. Buvo įsigyta tik viena gaminio, už kurio pardavimą įmonė nubausta, pakuotė, jos pardavimas įmonei naudos neatnešė. Pareiškėjo nuomone, taip pat abejotina, ar parduota guma reklamuoja tabako gaminius - ji panaši tiek į cigaretę, tiek į pieštuką, ką patvirtina prekės pavadinimas, kuris reiškia „guma pieštukas“.

Atsakovas Tarnyba pareiškėjo skundą prašė atmesti. Jis nurodė, kad įstatymo nuostatos taikomos neatsižvelgiant į atskirų subjektų verslo specifiką ar jų ekonominę padėtį. Be to, skiriant baudą M. Jokšienės IĮ „Džefersonija“, buvo atsižvelgta į

⁷² Administracinė byla Nr. A⁴- 41-2005.

atsakomybę lengvinančias aplinkybes, todėl skirta įstatymo sankcijoje nustatyta minimali bauda.

Pirmos instancijos teismas nustatė, kad ginčas iš esmės kilo dėl to, ar kramtomoji guma, už kurios platinimą, įmonei skirta bauda, imituoja cigaretę. Teismo nuomone, pateikti kramtomos gumos pavyzdžiai įrodo, jog kramtomoji guma savo forma, o jos pakuotė atitinkamomis linijomis imituoja cigaretę. Paaiškinimai dėl užrašų ant gaminio šiuo atveju nėra reikšmingi, kadangi Tabako kontrolės įstatymas kalba apie dizaino imitaciją, o tokia akivaizdžiai pastebima. Pareiškėjos aiškinimai, jog kramtomoji guma imituoja pieštuką ar kreidelę – nepagrįsti: pieštukas yra ilgesnis ir jam nebūdinga linija toje vietoje, kur yra cigarečių filtras, kreidelės taip nepakuojamos (neįvyniojamos). Tai, kad, kaip teigia pareiškėjas, kramtoma guma buvo prekiauta iš tokios pačios dėžės, iš kokių parduodami pieštukai, taip pat nėra reikšminga aplinkybė - ekonominė sankcija taikyta ne už prekybą kramtoma guma, sudėta į cigarečių pakelį imituojančią pakuotę, bet už prekybą prekėmis, kurios imituoja pačią cigaretę. Viena cigaretė taip pat yra prekė. Tai, ar prekiaujant atitinkama preke buvo gauta naudos, kvalifikuojant padarytą pažeidimą nėra svarbu. Todėl pirmosios instancijos teismas įmonės skundą atmetė.

Tačiau LVAT priėmė kitokį sprendimą- panaikinti tarnybos sprendimą. Teismas savo sprendimą argumentavo taip:

„Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 6 dalis įpareigoja teismą įvertinti įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaujantis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Iš teismo sprendimo matyti, kad teismas vertino įrodymus, tačiau teisėjų kolegijos nuomone, teismo vertinimas nėra visapusiškas ir objektyvus: vertinta ir akcentuota tik dalis ginčo objekto elementų, t.y. tu, pagal kuriuos galima būtų daryti prielaidą, kad tokia kramtomoji guma imituoja ne pieštuką, o cigaretę. Teisėjų kolegijos nuomone, teismas, sukoncentravęs dėmesį tik į cigaretę būdingus elementus, visiškai nevertino ginčo objekto kitu aspektu, t.y., kad ši kramtomoji guma imituoja pieštuką, ką ir teigė pareiškėjo atstovė. Pagal Dizaino įstatymo 2 straipsnio 1 dalį dizainas - viso gaminio ar jo dalies vaizdas, sudarytas iš gaminio ir (arba) jo ornamentikos specifinių savybių - linijų, kontūrų, spalvų, formos, tekstūros ir (arba) medžiagos. Gaminys - pramoniniu būdu arba rankomis pagamintas daiktas, įskaitant sudėtiniam gaminiui sukonstruoti skirtas sudedamąsias dalis, pakuotę, apipavidalinimą, grafinius simbolius ir spaustuvės šriftus, išskyrus kompiuterių programas (to paties įstatymo 2 straipsnio 2 dalis). Kaip galima spręsti iš pateikto dizaino apibrėžimo, jo turinį sudaro ne vienas elementas, o jų visuma,

todėl, sprendžiant, apibūdinant atitinkamo objekto dizainą, turi būti vertinamas elementų visetas, t.y. vertinant konkretaus gaminio dizainą, privalu atsižvelgti tiek į patį gaminį, tiek į jo sudėtines dalis - pakuotę, apipavidalinimą, grafinus simbolius, bei jo ornamentikos specifines savybes – linijas, kontūrus, spalvas, formas“.

Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje esančios kramtomosios gumos pavyzdžius, padarė išvadą, kad ši kramtomoji guma neimituoja tabako gaminio – cigaretės. Vien tai, jog ši kramtomoji guma savo pailga forma ir apimtimi panaši į cigaretę, nėra pagrindas pripažinti šią kramtomą gumą cigaretės imitacija. Iš spalvinių užrašų ant kramtomosios gumos pakuotės, piešinių bei reklaminio kramtomosios gumos lipduko ant kurio, be minėtų užrašų ir piešinių, yra nubrožto pieštuko piešinys ir užrašas anglų kalba „kramtomoji guma“ buvo akivaizdu, kad kramtomoji guma imituoja ne cigaretę, o pieštuką. Įvertinusi kramtomosios gumos formą, kolegija taip pat padarė išvadą, kad ji nėra identiška ar akivaizdžiai imituojanti cigaretės formą. Pieštuko ir cigaretės formos tam tikrais požymiais yra panašios – abu daiktai pailgi ir panašaus storio. Vilniaus apygardos administracinis teismas konstatavo, kad visuotinai priimta pieštuko forma yra ilgesnė nei į bylą pateiktų kramtomosios gumos, tačiau toks teiginys laikytinas tik prielaida, vien šio požymio nepakanka išvadai, patvirtinančiai cigaretės imitaciją. Kramtomosios gumos pakuotės apipavidalinimas piešiniais, spalvinė gama akivaizdžiai skiriasi nuo visuotinai priimto cigaretės apipavidalinimo. Be to, kaip buvo minėta, ant pačios kramtomosios gumos pakuotės yra užrašas, kad tai – pieštuko formos guma. Be šio elemento yra dar vienas, teisėjų kolegijos nuomone, reikšmingas elementas, t.y. tai, kad, ant šios gumos pakuočių yra speciali vieta asmens, kuriam ši guma (jos pakuotė) priklauso, vardui, pavardei ir kitiems asmens tapatybės duomenims nurodyti, o tokie apipavidalinimo elementai tabako gaminiui – cigaretei – akivaizdžiai nėra būdingi. Visų šių faktinių aplinkybių visetas LVAT leido padaryti išvadą, kad M. Jokšienės IĮ „Džefersonija“ rasti ir paimti 3 vienetai kramtomosios gumos „Yanki Pencil Gum“ neimitavo tabako gaminio-cigaretės ir pareiškėjas už Tabako kontrolės įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 8 punkto pažeidimą nubaustas nepagrįstai. Todėl LVAT panaikino Tarnybos nutarimą skirti baudą.

Toliau bus aptariama kilęs ginčas, susijęs su Alkoholio kontrolės įstatymu nustatytu draudimu įmonėms, turinčioms licencijas prekiauti alkoholiniais gėrimais, išduoti dalį jų veltui ar kaip premiją. Šis ginčas buvo svarstomas ir spaudoje⁷³.

⁷³ Girdvainis J., „Vyno taurė įvertinta 10 tūkst. litų bauda“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 17 d., Nr. 257 (4719).

Iš LVAT 2004 m. kovo 5 d. nutarties⁷⁴ matyti, kad Tarnyba 2003 m. rugsėjo 4 d. nutarimu Nr. 3K03/255 paskyrė UAB „Eufrozija“ (toliau-Bendrovė) 10 000 Lt baudą už tai, kad pažeidė Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 1 dalies 1 punktą, t.y. 2003 m. rugpjūčio 26 d Bendrovei priklausančioje kavinėje išdavė užsakovui dalį prekių (1 taure (200 g) raudonojo vyno Baron d’ Aringnac) veltui.

Pareiškėjas - UAB „Eufrozija“ – prašė teismą panaikinti šį Tarnybos ir bylą nutraukti. Pareiškėjo nuomone, ginčijamas nutarimas priimtas remiantis vien subjektyviai surašytu atsakovo darbuotojų faktų fiksavimo aktu. Pareiškėjo teigimu, nutarime nurodytos aplinkybės neatitinka tikrovę, surašant nutarimą pažeisti bendrieji teisės principai ir įvairių teisės aktų nustatyti reikalavimai.

Atsakovas pareiškėjo skundą prašė atmesti. Nurodė, kad pareiškėjo vyr. buhalterė pasirašė faktų fiksavimo aktą. Bendrovės darbuotoja paaiškino neneigė, kad taurė vyno duodama nemokamai, norint pritraukti klientus. Pateiktas vynas nebuvo įrašytas nei į sąskaitą, nei į kasos aparato juostą. Alkoholio kontrolės įstatymo 44 straipsnyje numatyta fiksuoto dydžio bauda, taigi motyvas dėl per griežtos sankcijos nepagrįstas.

Pirmos instancijos administracinis teismas savo sprendimu pareiškėjo skundą atmetė. Teismas, vadovaudamasis Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 1 dalies 1 punktu, draudžiančiu dalį prekių (alkoholinių gėrimų) išduoti veltui, ir įstatymo 44 straipsnio 4 dalimi, nustatančia už šį pažeidimą fiksuoto dydžio 10 tūkstančių litų baudos skyrimą, ir 43 straipsnio 1 dalimi, nustatančia, kad už šio įstatymo pažeidimus juridiniams asmenims taikomos ekonominės sankcijos, taip pat įvertinęs įrodymus, konstatavo, kad UAB „Eufrozija“ priklausančioje kavinėje taurė vyno (200 gr.) buvo duota nemokamai, nes šios prekės kaina nebuvo įtraukta nei į sąskaitą, nei į kasos kvitą. Tą faktą patvirtino ir Bendrovės vyr. buhalterė teigdama, kad lankytojai kavinėje vaišinami vyno taure, ją patiekiant prie firminio elnienos patiekalo, į kurio sąnaudas įkalkuliuojama vyno taurės savikaina. Tai daroma, kad patraukti lankytojus.

Teismas taip pat konstatavo, kad, nagrinėjant bylą teisme, jokių naujų įrodymų nebuvo pateikta, todėl pareiškėjo argumentai dėl jo teisių į gynybą suvaržymo, nesuteikiant galimybės pateikti papildomus įrodymus, paaiškinimus - nepagrįsti. Bauda paskirta surinkus pakankamai bendrovės kaltės įrodymų, jos skyrimo terminas nepraleistas - pažeidimas užfiksuotas 2003 m. rugpjūčio 26 d., o bauda paskirta 2003 m. rugsėjo 4 d.

⁷⁴ Administracinė byla Nr. A⁴- 244-2004.

Apeliaciniu skundu UAB „Eufrozija” prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą ir skundą patenkinti, o taip pat priteisti iš atsakovo visas pareiškėjo patirtas teismo išlaidas. Apelianto teigimu, vyno taurės padavimas kartu su itin retai klientų užsakomu elnienos kepsniu, reiškia vyną esant šio patiekalo sudėtine dalimi. Apelianto nuomone, Alkoholio kontrolės įstatymas nepriskirtinas nei prie administracinės, nei prie kitų teisės šakų. ATPK nenumatyta juridinio asmens atsakomybė, o tai, apelianto nuomone, labai apsunkina pareiškėjo teisinę gynybą.

Atsiliepimu į apeliacinį skundą atsakovas prašo palikti Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą nepakeistą ir apeliacinį skundą atmesti. Nurodo, kad apelianto motyvas, kad Alkoholio kontrolės įstatymas yra nepagrįstas, nepriskirtas nei vienai teisės šakai ir tai apsunkina gynybą, - nenagrinėtinas. Įstatymai yra taikomi, o jų pagrįstumas ar nepagrįstumas neaptarinėjamas. Vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 3 straipsniu, teismas taip pat nevertina ginčijamo administracinio akto bei veiksmų (ar neveikimo) politinio ar ekonominio tikslingumo požiūriu, o tik nustato, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas, ar administravimo subjektas neviršijo kompetencijos. Alkoholio kontrolės įstatymas numato atsakomybę juridiniams asmenims už atitinkamus šio įstatymo pažeidimus, vadovaujantis jo nuostatomis, ir skirta bauda. Apelianto motyvas, kad alkoholiniai gėrimai nebuvo paduoti atskirai, o buvo įkalkuliuoti į kepsnį, o alkoholis yra kepsnio sudėtinė dalis, - neatitinka tikrovę. 2003 m. rugpjūčio 26 d. tikrinimo metu atsakovo darbuotojams užsisakius kepsnį, buvo patiekta taurė vyno (200 gr.) "Baron d'Arignac". Šis alkoholinis gėrimas nebuvo naudojamas kepsnio gamyboje, o buvo atskiroje taurėje, kaip atskiras produktas.

Įvertinęs visus įrodymus, LVAT apeliacinį skundą patenkino iš dalies, sumažindamas UAB „Eufrozija” paskirtą baudą.

Kolegija pripažįsta, kad pirmos instancijos teismas iš esmės priėmė teisingą, pagrįstą teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis sprendimą pagal ginčo nagrinėjimo metu galiojusias teisės normas (ABTĮ 81,86 straipsniai). Tačiau nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme jau galiojo Konstitucinio teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas⁷⁵, priimtas byloje Nr. 3/02/-7/02-29/03, kuris pripažino Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 44 straipsnio 4 dalį (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nenumatyta teisė baudą skirti atsižvelgiant į įstatymo pažeidimo pobūdį ir kitas aplinkybes, prieštaraujančia konstituciniams teisingumo ir teisinės valstybės principams.

⁷⁵ Žin., 2004, Nr.15-465.

Administracinių bylų teisenos įstatymas 4 straipsnis draudžia teismui taikyti įstatymą, kuris prieštarauja Konstitucijai, todėl Alkoholio kontrolės įstatymo 44 straipsnio 4 dalies nuostata, nustatanti griežtai apibrėžtą baudos dydį, taikoma susietai su visomis bylos aplinkybėmis. Įvertinusi tai, kad Bendrovės nusižengimas vienkartinis, išduoto nemokamai vyno kiekis (200 g) ir kaina - nedideli, teisėjų kolegija pripažįsta, kad Bendrovei skirta 10 000 Lt bauda akivaizdžiai neadekvati padarytam nusižengimui, todėl ji mažinama iki 2000 Lt. Kolegijos nuomone, toks baudos dydis gali užtikrinti Bendrovei įstatymų laikymąsi ir nustatytų pareigų vykdymą. Tad šiuo atveju Tarnybos sprendimas liko galioti bet buvo pakeistas.

LVAT praktika rodo, kad ginčijami Tarnybos sprendimai yra priimami dėl įvairių alkoholio ir tabako veiklą reglamentuojančių teisės aktų normų.

Išvados

1. Tarnyba yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kurios pagrindinis uždavinys yra teisės aktų susijusių su alkoholio ir tabako verslu, laikymosi kontrolė. Be šio uždavinio Tarnyba dar įgyvendina valstybės alkoholio ir tabako kontrolės politiką bei atlieka licencijavimo funkciją.

2. Pagrindinė Tarnybos veiklos forma yra atliekami įmonių patikrinimai, kurių metu nustatomi įvairūs teisės aktų pažeidimai. Tarnyba daugiausia pažeidimų užfiksuoja dėl Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatų. Dažniausias Tarnybos randamas pažeidimas, susijęs su nevykdomu reikalavimu turėti alkoholio ir tabako gaminių įsigijimo ar gabenimo dokumentus.

3. Nustatyta Tarnybos struktūra yra optimali, kad būtų tinkamai įgyvendinamos Tarnybai priskirtos funkcijos.

4. Pagrindinė problema, dėl kurios yra kritikuojama Tarnyba – skiriamų baudų dydis. Tačiau nors gana daug Tarnybos nutarimų yra skundžiami, teismai juos palieka galioti, vadinasi Tarnyba laikosi jos veiklą reglamentuojančių teisės aktų. Todėl prieš imantis kraštutinių priemonių ir likviduojant Tarnybą, reikėtų peržiūrėti jos veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

5. Pradėję galioti Konstitucinio Teismo nutarimai, kuriais Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų normos, neleidusios individualizuoti skiriamos baudos, buvo pripažintos prieštaraujančios Lietuvos Respublikos Konstitucijai, turėjo didelę įtaką Tarnybos sprendimų keitimui administracinių teismų praktikoje.

6. Tarnybos sprendimai, priimami atliekant teisės aktų kontrolės laikymosi funkciją, dažnai yra skundžiami teismui. Skundų dėl kitų Tarnybos funkcijų teismų praktikoje rasti nepavyko.

7. Dėl kai kurių Tarnybos nutarimų gali kilti dvigubo nubaudimo problema, t.y., kai taikomos nuobaudos kartu fiziniam ir juridiniam asmeniui, bei kai kartu su bauda skiriamas licencijos atėmimas. Dėl šios problemos turėtų pasisakyti Konstitucinis Teismas, kuriame šiuo metu yra įregistruotas ne vienas prašymas, susijęs su tuo, ar baudos skyrimas ir kartu taikomas licencijos atėmimas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 5 d. įtvirtintam principui, kad „Niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą“.

8. Nors suinteresuotų asmenų, daugiausia verslo subjektų, Tarnybos veiklos praktika (baudimas) yra kritikuojama ir netgi siūlyta šią valstybinę instituciją iš viso panaikinti, manyčiau, kad ji yra reikalinga kaip specializuota valstybės kontrolės institucija, prižiūrinti visuomenės interesų požiūriu labai svarbių Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimų laikymąsi.

Literatūra

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Žin., 1985, Nr.1-1
2. Lietuvos Respublikos vyriausybės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žin., 1994, Nr.. 43-772; Žin., 1998, Nr. 41(1)-1131
3. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žin., 1995, Nr.44-1073; Žin., 2004, Nr. 47-1548
4. Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žin., 1996, Nr.11-281; Žin., 2003, Nr. 117-5317
5. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žin., 1999, Nr. 13-308; Žin., 2000, Nr. 85-2566
6. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žin., 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 683 „Dėl Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“. Žin.,1996, Nr. 57-1352
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. 1641 „Dėl didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, pareigybių skaičiaus patvirtinimo“. Žin., 2003, Nr. 121-5484
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr.384 „Dėl didmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“. Žin., 2004, Nr. 53-1800
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“. Žin., 2004, Nr. 84-3050
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 91 „Dėl 2007 metų Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“. Žin., 2007, Nr. 15-535

12. Kontrolės – juridinio skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2001 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 01-73-12

13. Licencijų skyriaus nuostatai, patvirtinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 1P-04/26

Teismų praktika

14. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Žin., 2003, Nr. 57- 2552

15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija), 2 straipsnio 1 dalies (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 straipsnio 2 dalies 91998 m. gruodžio 10 d. redakcija), 13 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija), 30 straipsnio 1 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) bei 44 straipsnio 4 dalies (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 67 „Dėl alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių 7 ir 9 punktų (2001 m. sausio 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Žin., 2004, Nr.15-465

16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 21 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 16 d. redakcija), 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija), 4 dalies (1999 m. gegužės 11 d. redakcija), 7 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija) ir dėl šio įstatymo (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) 26 straipsnio 5, 7, 14 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Žin., 2005, Nr. 131-4743

17. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴- 244-2004

18. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹- 1046/2004

19. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. sausio 21d. sprendimas, administracinė byla Nr. A⁴- 41-2005
20. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁴- 51/2005
21. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A⁵-135/2005
22. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. kovo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷- 322-05
23. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-384/2005
24. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. gegužės 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴ -521-05
25. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 rugsėjo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²- 1079-05
26. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. spalio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A² -1581-05
27. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁸-138-05
28. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 gruodžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸-1821/2005
29. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2006 m. sausio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴ – 688-06
30. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2006 m. vasario 23 d. administracinėje byloje Nr. P¹⁰ – 6-06 (S)
31. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2006 m. vasario 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵- 843/2006
32. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2006 m.liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-1171/2006

Teisės doktrina

33. Lietuvos administracinė teisė, Bendroji dalis, Vilnius, 2005, psl.328
34. Andruškevičius A., Administracinės teisės principai ir normų ribos, Vilnius, 2004, psl.60-61

Kiti šaltiniai

35. Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006- 2008-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1S-80

36. Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 - 2009-ųjų metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2007 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. 1S-75

37. Martišiūtė A., „Verslininkę sužlugdė valdininkai“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 3 d., Nr. 255 (4707)

38. Čiužauskas D., „Valstybės reketas baisiau už banditų“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 4 d., Nr. 256 (4708)

39. Girdvainis J., „Vyno taurė įvertinta 10 tūkst. litų bauda“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 17 d., Nr. 257 (4719).

40. Čiužauskas D., „Lietuvoje būti sąžiningu - pavojinga“, „Respublika“, 2005 m. lapkričio 24 d., Nr. 273 (4725)

41. Seimo stenogramos, 2005 11 23, Nr. 60.

42. Seimo stenogramos, 2006 01 03, Nr. 69

43. Alkoholio kontrolės įstatymo projekto analizė ir išvados, <http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/alkoholio_kontroles_istatymo_projekto_analize_ir_isvados/1569>, žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.

44. <<http://www.lrkt.lt/Prasymai.html>>, žiūrėta 2007 m. vasario 20 d,

45. <<http://www.vtakt.lt/index.php?link=news/aktualijos&sonas=1>>, žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.

46. www.lvat.lt

47. www.vtakt.lt

48. www.lrs.lt

Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba (kompetencija ir veiklos praktika).

Santrauka

Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba (Tarnyba) yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Jos pagrindiniai uždaviniai yra valstybės alkoholio ir tabako kontrolės politikos įgyvendinimas, teisės aktų laikymosi kontrolė ir veiklos, susijusios su tabaku ir alkoholiu, licencijavimas. Šiame darbe yra pateikiamas šių Tarnybos funkcijų turinys bei jų įgyvendinimo praktika.

Darbe aptariamos pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria Tarnyba, atlikdama savo funkcijas, pateikiami pagrindiniai Tarnybos veiklos kritikos argumentai (skiria per dideles baudas, neatsižvelgia į . atsakomybę lengvinančias aplinkybes ir pan.). taip pat nurodomi galimi problemų sprendimo būdai.

Analizuojant Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartis, yra aptariamas Tarnybos sprendimų ginčijimas. Analizuojami Tarnybos sprendimai, susiję su alkoholio ir tabako reklamai taikomais reikalavimais, reikalavimu turėti licenciją ir alkoholio ar tabako produktų įsigijimo dokumentus, taip pat kitais teisės aktuose nustatytais reikalavimais.

Darbe taip pat aptariama dvigubo nubaudimo už tą patį pažeidimą problema (non bis idem principas) Tarnybai priimant sprendimus.

The Service of State Tobacco and Alcohol Control

(competence and practice).

Summary

The Service of the State Tobacco and Alcohol Control (The Service) is the institution under the Government of The Republic of Lithuania. Its main tasks are the realization of state policy of tobacco and alcohol control, the control of the observance of laws and licence of the activity related with tobacco and alcohol. The content of the service functions and the practice of realization is presented in this work.

The work describes the main problems The Service comes across while carrying out its functions and besides the main critical arguments of the Service activity are given (as too big fines are imposed leaving out of account all the mitigating circumstances, etc.), the ways how to solve the problems are also discussed.

While analysing the judgements of The Supreme Administrative Court of Lithuania the disputes of decisions of The Service are discussed. The work analyses The Service decisions related to requirements of advertising tobacco and alcohol., the requirement to have the licence and to have all the documents which prove the legality of purchase the products of alcohol and tobacco , furthermore all the other requirements laid down by laws are discussed here.

Moreover the work analyses the problem of non bis idem when The Service makes decision to punish twice for the same crime.